

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Srovnání sociální politiky
v ČR a SR
z pohledu sociálního zabezpečení**

Lada Kellnerová

Katedra pastorační a sociální práce
Vedoucí práce Mgr. Michael Martinek, Th.D.
Studijní program B7508 Sociální práce
Studijní obor Pastorační a sociální práce

Praha 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem *Srovnání sociální politiky v ČR a SR z pohledu sociálního zabezpečení* napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze dne 12. 6. 2017

Lada Kellnerová

Bibliografická citace

KELLNEROVÁ, Lada. Srovnání sociální politiky v ČR a SR z pohledu sociálního zabezpečení, bakalářská práce [rukopis], vedoucí práce
Mgr. Michael Martinek, Th.D., Praha: ETF UK, 2017

Anotace

Práce se zabývá sociálním zabezpečením České republiky a Slovenské republiky, jeho popisem, srovnáním, analýzou a zhodnocením obou systémů. Jsou v ní definovány základní pojmy, stručně popsána historie sociálního zabezpečení v rámci bývalého jednotného státu a srovnání jednotlivých faktorů, které sociální zabezpečení ovlivňují. Podrobně jsou charakterizovány části sociálního zabezpečení – sociální pojištění, sociální podpora a sociální pomoc, co je jejich obsahem, jaké dávky jsou v rámci systémů vypláceny, jaké jsou podmínky nároku na jednotlivé dávky a jaké instituce jednotlivé systémy spravují. Práce obsahuje pouze teoretickou část, při jejímž vytváření jsem vycházela ze studia odborné literatury, zákonů a jiných vědeckých pramenů obou států.

Klíčová slova

sociální politika, sociální zabezpečení, sociální dávky, sociální pojištění, sociální podpora, sociální pomoc, sociální služby

Summary

The thesis deals with the issue of social security system in Czech Republic and Slovak Republic, their description, comparison, analysis and evaluation of both systems. It defines basic terms, describes history of the social security system in former federal state and compares particular factors which affects this system. The thesis characterizes in detail the components of the social security system – social insurance, social support and social assistance, what do they contain, which benefits are paid within the systems, what are the claim conditions of particular social benefits and which institutions administrate the particular systems. This thesis contains only theoretical part which I wrote using professional literature, legal regulations and other documents of both states.

Keywords

social policy, social security, social benefits, social insurance, social support, social assistance, social services

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Mgr. Martinkovi za podnětné návrhy a připomínky při vytváření mé práce, své rodině za trpělivost a Vyšší odborné škole sociálně pedagogické a teologické JABOK za získané vědomosti a dovednosti, které jsem při psaní práce uplatnila.

Obsah

Úvod	7
1. Vysvětlení pojmů.....	9
1.1 Sociální politika.....	9
1.2 Sociální zabezpečení.....	10
2. Systém sociálního zabezpečení v Československu	12
2.1 Historický vývoj	12
2.2 Péče o chudé a sociálně potřebné	14
3. Sociální zabezpečení v ČR a SR v současnosti	16
3.1 Základní faktory sociálního zabezpečení	16
3.1.1 Charakteristika faktorů	17
3.1.2 Srovnání faktorů	23
3.2 Základní struktura sociálního zabezpečení.....	25
3.2.1 Sociální pojištění ČR.....	25
3.2.2 Sociální pojištění SR	28
3.2.3 Srovnání sociálního pojištění.....	31
3.2.4 Sociální podpora ČR.....	33
3.2.5 Sociální podpora SR	37
3.2.6 Srovnání sociální podpory	40
3.2.7 Sociální pomoc ČR.....	42
3.2.8 Sociální pomoc SR	45
3.2.9 Srovnání sociální pomoci	48
3.3 Institucionální uspořádání sociálního zabezpečení.....	51
3.3.1 Institucionální uspořádání v ČR	51
3.3.2 Institucionální uspořádání ve SR.....	52
3.3.3 Srovnání institucionálního uspořádání	53
Závěr.....	54
Seznam literatury.....	55
Seznam grafů a tabulek.....	60

Úvod

Uplynulo již 24 let od doby, kdy došlo k rozdělení České a Slovenské federativní republiky na dva samostatné státy. Do té doby jsme byli jeden stát, který měl jednotnou strukturu a s tím související i jednotnou sociální politiku.

Následně vlivem rozpadu republiky, ale i v důsledku významných politických, ekonomických a společenských změn, začalo v obou zemích docházet k významné transformaci sociálního systému, který se postupně měnil a vyvíjel až do dnešní podoby.

Nyní jsme dva suverénní samostatné státy. Každá země má svou vlastní legislativu, své vnitropolitické a sociální potíže, jiné složení obyvatelstva, jinou měnu. Něco nám zůstalo společné, obě země jsou členy Evropské unie, zaujímáme srovnatelné postoje v zahraniční politice, uznáváme podobné hodnoty a postoje, máme za sebou společnou historii. Právě i z důvodu těchto faktorů a i určité „jazykové bezbariérovosti“ občané mezi oběma státy neustále migrují.

Proto se v rámci své práce sociálního pracovníka v sociální poradně často setkávám i se slovenskými občany, kteří se na nás obrací se žádostí o pomoc v jejich nelehké životní situaci. Při konzultacích a jednáních od nich mnohdy slyším větu, ale u nás bychom nárok na dávku měli, u nás existují jiná pravidla, u nás je to jiné.

A jak je to tedy skutečně? Opravdu se už naše státy tak podstatně liší? Ráda bych proto zjistila, jak sociální systém na Slovensku funguje.

Protože se jedná o velmi rozsáhlou problematiku, zaměřím se na oblast sociálního zabezpečení. Zde mne bude zajímat, jak jednotlivé faktory tento systém ovlivňují, jaké typy dávek a za jakých podmínek jsou v systému vypláceny a jaké instituce vykonávají správu sociálního zabezpečení.

Práci bych rozdělila na dvě části. V první budu definovat základní pojmy a stručně popíšu historii sociálního zabezpečení v rámci bývalého jednotného státu. Druhá část bude zaměřená na oblast sociálního zabezpečení obou států, kde se pokusím oba systémy popsat, analyzovat, porovnat a zhodnotit. Při srovnávání obou systémů bych také ráda zjistila, kde se naše postoje rozcházejí a kde je nadále v našich přístupech shoda.

Protože téma vyplynulo z mé profese, cílem také bude zhodnotit a porovnat oba systémy z mého vlastního pohledu, neboli z pohledu vyplývajícího ze zkušeností sociálního pracovníka.

Práce obsahuje pouze teoretickou část, při jejímž vytváření budu vycházet z odborné literatury, ze zákonů a jiných vědeckých pramenů obou států. Veškeré citace slovenských textů a literatury budu uvádět ve vlastním překladu. Pouze v případě, kdy by překlad textu mohl uškodit doslovnému významu, použiji text v původním slovenském znění.

1. Vysvětlení pojmů

1.1 Sociální politika

Sociální politika je vždy v rámci vyspělých zemí součástí společenského celku. Nejedná se o izolovaný fenomén, je ovlivňována ekonomickými, politickými, mravními i jinými okolnostmi. Nedá se přesně vymezit ani určit, proto je i mnoho různých definicí tohoto pojmu.

Vojtěch Krebs říká, že „sociální politika je politikou, která se primárně orientuje na člověka, na rozvoj a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, na rozvoj jeho osobnosti a kvality života.“¹ Naopak Igor Tomeš chápe sociální politiku jako soustavnou a cílevědomou činnost sociálních subjektů, která se snaží udržet nebo dosáhnout změny nebo podpořit rozvoj sociálního systému.² Jako nejvíce výstižná charakteristika se mi jeví formulace Martina Potůčka, který nazývá sociální politiku praktickou aktivitou utvářející vztah mezi jednotlivcem a jeho sociálními podmínkami života.³

Sociální politika je realizována různými nástroji, které nám umožňují řešení konkrétních sociálních situací. Základním nástrojem je legislativa státu, dále to mohou být ekonomické nástroje, sociální koncepce, plány, kolektivní vyjednávání apod.

V rámci této práce se budu zabývat hlavně nástroji sociální politiky, které jsou konkrétně aplikační. Mezi ty nejvýznamnější patří sociální příjmy, kterými jsou zejména dávky sociálního pojištění, sociální podpory a sociální pomoci.⁴

Sociální politika může být dělena podle různých kritérií. Nejčastěji je členěna podle specifického zaměření oborů její činnosti na politiku sociálního zabezpečení, rodinnou, bytovou, zdravotní a vzdělávací politiku a politiku zaměstnanosti.

---

¹ KREBS, Vojtěch a kolektiv. Sociální politika, s. 17

² TOMEŠ, Igor. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky, s. 29

³ POTŮČEK, Martin. Sociální politika, s. 30

⁴ KREBS, Vojtěch a kolektiv. Sociální politika, s. 69

1.2 Sociální zabezpečení

Všeobecně je známé, co obsahově pojem sociální zabezpečení znamená, ale jednotná definice je velmi obtížná. Některé země mají jeho charakteristiku přesně danou zákonem, jinde je sociální zabezpečení vymezeno legislativními předpisy, které se sociálního zabezpečení týkají.

Vojtěch Krebs ve své publikaci uvádí, že sociální zabezpečení je součástí sociální politiky a lze ho „chápat jako soubor institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím lze předcházet sociálním událostem občanů a zmírňovat a odstraňovat jejich následky.“⁵

Právo jedince na sociální zabezpečení je jedním ze základních sociálních práv, které vyplývá z mezinárodních i vnitřních dokumentů státu. Poprvé byl obsah sociálního zabezpečení definován již v roce 1952 v rámci Mezinárodní konference práce. V úmluvě č. 102 bylo vymezeno, v jakém případě je v rámci sociálního zabezpečení poskytována pomoc lidem např. při nemoci, nezaměstnanosti, stáří, rodičovství.

Protože každý stát vychází z jiného historického vývoje, má jiné tradice, postoje i hodnoty, liší se i systém sociálního zabezpečení jednotlivých zemí. Jsou zde jiné cíle, organizace i struktura.

Dochází také k rozdílu v pojetí sociálního zabezpečení, neboli ve vymezení dané oblasti, co je její součástí, čím se zabývá. Vojtěch Krebs například používá pojem užší a širší pojetí sociálního zabezpečení. Do užšího pojetí může patřit důchodové zabezpečení a služby, obsahem širšího pojetí může být např. i péče o zdraví, pomoc při výchově dětí v rodině, zabezpečení v nezaměstnanosti apod.⁶

Pro členské státy Evropské unie platí, že každá země má povinnost mít systém sociálního zabezpečení. Závazné je však pouze, aby v systému byla dodržována určitá opatření související s volným pohybem pracovních sil v rámci Unie.⁷ Z toho plyne, že i v rámci Evropy se jednotlivé systémy liší.

Přes tyto rozdíly však většina států Evropy pro realizaci sociálního zabezpečení používá v současnosti stejné nástroje, kterými jsou: sociální pojištění, sociální podpora, sociální pomoc a sociální služby.⁸

---

⁵ KREBS, Vojtěch a kolektiv. Sociální politika, s. 175

⁶ KREBS, Vojtěch a kolektiv. Sociální politika, s. 176

⁷ KREBS, Vojtěch a kolektiv. Sociální politika., s. 160

⁸ TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení, s. 11

Sociální pojištění je v současné době nejrozšířenější formou, kterou využívají moderní státy s tržní ekonomikou. Cílem je, aby se v budoucnosti občané sami o sebe postarali z odložených finančních prostředků a nezatěžovali daňový systém. Funguje na principu předcházení události, kdy se občan povinně pojišťuje proti událostem, které mohou nastat.

Sociální podporou jsou zabezpečeni občané v situacích, které stát uzná za významné, důležité nebo potřebné. Tento systém je využíván v situacích, které nelze z různých příčin zabezpečit pojištěním. Dávky jsou poskytovány za podmínek přesně stanovených zákonem a v rámci jejich poskytování je zde uplatňován princip solidarity.

Systém sociální pomoci vznikl na základě principu solidarity a dobročinnosti. Jeho cílem je pomoci občanům překonat obtížnou sociální situaci a umožnit návrat k soběstačnému způsobu života. Obvykle k ní dochází v době, kdy si již jedinec není schopen sám pomoci, nemá k tomu dostatečné síly a prostředky a podpora rodiny není možná.

2. Systém sociálního zabezpečení v Československu

2.1 Historický vývoj

Základy sociálního zabezpečení v naší zemi byly položeny již v druhé polovině 19. století v rámci Rakouska-Uherska, kdy byly přijaty první zákony, které se danou problematikou zabývaly.

Mezi nejdůležitější přijaté právní normy patřil zákon č. 33/1888 ř. z., o všeobecném nemocenském pojištění, v rámci kterého měly pojištěné osoby nárok na nemocenskou, dávky v těhotenství, při úmrtí apod. Důležité bylo také schválení zákona č. 1/1888 ř. z., o úrazovém pojištění, na jehož základě bylo dělníkovi při úrazu poskytnuto 60 % předchozí mzdy a v případě smrti následkem úrazu byl nárok na pohřebné a vdovský důchod.⁹

V roce 1918 vznikla Československá republika, která nejprve přejala právní normy již schválené v rámci monarchie a na jejich základě začala budovat svůj systém sociálního zabezpečení. Jedním z prvních počinů nové vlády byl zákon č. 63/1918 Sb., kterým byla zavedena podpora v nezaměstnanosti a následným předpisem osmihodinová pracovní doba. V rámci vlády bylo zřízeno ministerstvo sociální péče a ministerstvo zdravotnictví.

V následujících nejbližších letech proběhla reforma již existujícího úrazového a nemocenského pojištění. Výsledkem byl vznik samostatných pojišťovacích systémů např. pro horníky, běžné zaměstnance, státní zaměstnance apod. Toto uspořádání trvalo až do roku 1948, kdy došlo k jejich sloučení.¹⁰

Další vývoj sociálního zabezpečení byl ovlivněn hospodářskou krizí ve 30. letech a následující II. světovou válkou. V rámci těchto událostí docházelo spíše ke změnám, které byly reakcí na aktuální dění v zemi a nejednalo se o zásadní reformy (upravené vyplácení podpory v nezaměstnanosti, za války zavedení pracovní povinnosti, prodloužení pracovní doby, zrušení odborů).

---

⁹ Rákosník, Jakub, Tomeš, Igor a kol. Sociální stát v Československu, s. 71-72

¹⁰ Rákosník, Jakub, Tomeš, Igor a kol. Sociální stát v Československu, s. 100

Po válce byla velká snaha o celkovou reformu sociálního systému, která měla dva cíle, jak obnovení původního systému, tak zajištění „sociální bezpečnosti“ prostřednictvím národního pojištění.¹¹

Po několika letech příprav, a již po komunistickém převratu, byl schválen zákon č. 99/1948 Sb., o národním pojištění. Tento zákon nahradil původní uspořádání sociálního systému z 19. a počátku 20. století. Pro jeho realizaci a vykonávání byla nově zřízena Ústřední národní pojišťovna.

Na základě tohoto zákona byly poskytovány dávky nemocenského a důchodového pojištění a všeobecná péče o pojištěnce a rodinné příslušníky. Například se jednalo o nemocenskou, peněžité dávky v mateřství, pohřebné, zvláštní výpomoc při sociálních chorobách, důchody (starobní, invalidní, důchod manželky, sirotčí, odškodnění za pracovní úraz ...).¹²

Následně zákonem č. 102/1951 Sb. bylo odděleno nemocenské pojištění od důchodového a vlivem dalších předpisů a nařízení došlo k celkové transformaci národního pojištění. Nemocenské pojištění a rodinné přídatky měly ve správě odbory, důchodové pojištění a sociální péči spravoval Státní úřad důchodového pojištění.¹³

Protože jsme od roku 1948 byli v područí Sovětského svazu, byl i „náš“ systém sociálního zabezpečení ovlivňován zákony tohoto státu. Na základě tohoto vlivu také vznikl v roce 1964 zákoník práce a nově koncipovaný zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení.

Po roce 1968 nastalo období normalizace, které se projevilo i v oblasti sociální ochrany, kdy byla připravována snaha o reformu zastavena.¹⁴

Socialistické Československo potřebovalo působit příznivě na své občany, proto zavedlo populistická opatření, která měla mít pozitivní vliv na rodiny s dětmi a zároveň i zvýšit porodnost. V roce 1968 byl zaveden mateřský příspěvek a v roce 1972 byl zvýšen přírůstek na dítě a mládež.

Vzhledem ke štědrému sociálnímu systému a nedostatečnému hospodářskému růstu, začaly však výdaje na sociální dávky v 70. a 80. letech stát neúměrně zatěžovat. Přesto nebyla vůle do systému zasahovat.

---

¹¹Rákosník, Jakub, Tomeš, Igor a kol. Sociální stát v Československu, s. 123

¹²Zákony pro lidi.cz. *Zákon č. 99/1948 Sb.* [online] Zákony pro lidi ©2010–2017 [cit. 18. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-99/zneni-0>

¹³Rákosník, Jakub, Tomeš, Igor a kol. Sociální stát v Československu, s. 150

¹⁴Rákosník, Jakub, Tomeš, Igor a kol. Sociální stát v Československu, s. 169

K postupnému obratu začalo docházet až vlivem společenských a politických změn ovlivňovaných nástupem Michaila Gorbačova do čela Sovětského svazu v roce 1985. Vyvrcholením těchto politických událostí byl převrat v listopadu 1989.

Po pádu komunismu následovalo období transformace celkového sociálního systému v zemi. Ze sociálního systému byla odstraněna diskriminace (např. zrušení osobních důchodů), nemocenské pojištění a dávky pro rodinu přešly pod působnost správ sociálního zabezpečení, mateřský příspěvek byl přeměněn na rodičovský příspěvek. Reakcí na očekávanou nezaměstnanost bylo přijetí zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti.

Do tohoto procesu vývoje přetváření sociálního systému zasáhlo rozhodnutí o rozdělení České a Slovenské federativní republiky na dva samostatné státy. Tím došlo k pozastavení schvalování určitých zákonů a následné dokončení transformace již bylo realizováno od roku 1993 v rámci samostatných a suverénních států.

2.2 Péče o chudé a sociálně potřebné

Péče o chudé a sociálně potřebné byla již uzákoněna v 19. století zákonem č. 59/1868 ř. z., o chudinské péči. Tím byla nazývána péče o osoby, které nemohly pracovat a tím pádem si samostatně obstarat prostředky na svou obživu. Mezi tyto jedince patřily duševně nebo tělesně handicapované osoby a osoby s vyšším věkem. Chudý byl definován jako ten, kdo neměl majetek ani finanční příjem a nebyl schopen se o sebe postarat.

Po vzniku Československa v roce 1918 převzala vláda v rámci péče o chudé zákony z doby bývalého Rakousko-Uherska. Základem tohoto systému bylo domovské právo, na jehož základě měly jednotlivé obce povinnost se postarat o své příslušníky. Domovské právo náleželo státnímu občanovi, který např. se v obci narodil, provdal nebo byl přijat do obecního svazku. Skutečná pomoc byla realizována prostřednictvím ústavů (sirotčinec, blázinec, chudobinec, starobinec apod.), zajištěním základních životních podmínek nebo byla využívána tzv. sousedská výpomoc. Systém ústavní péče byl jeden z nejlepších v Evropě, avšak poskytovaná výše dávek byla již nedostatečná.

Po druhé světové válce byl již tento způsob péče o potřebné nevyhovující, ale trvalo ještě několik let, než došlo ke změně. Nová nastupující komunistická

strana totiž považovala sociální péči a s tím i související chudobu za „buržoazní přežitek“.¹⁵

Ke změně došlo až schválením zákona č. 55/1956 Sb., o sociálním zabezpečení, kde v § 50 byl přesně definován pojem sociální péče, jehož ustanovení začínalo slovy: „Stát pomáhá osobám, jež potřebují jeho pomoci, zejména osobám se změněnou pracovní schopností, dětem a občanům starým“¹⁶ Z této formulace je patrné, že veškerá péče o sociálně potřebné přešla nyní do kompetence státu.

K dalšímu posunu došlo na základě přijatého zákona č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, kde byly stanoveny sociální služby jako významný nástroj sociální péče. V § 66 odst. 1 bylo přesně uvedeno: „Služby sociálního zabezpečení se poskytují občanům, kteří potřebují pomoc společnosti k překonání nepříznivých životních poměrů.“¹⁷

V postupných letech docházelo již k dílčím změnám v sociální péči, ale vždy byl zachováván princip centralizace a účast pouze státních subjektů.

Po pádu socialismu bylo potřeba se přizpůsobit novým skutečnostem, které souvisely se vznikem a rozvojem tržní ekonomiky a jejichž důsledkem byl také vznik nových sociálních událostí. Cílem přeměny sociální péče bylo proto vytvoření účinné záchranné sociální sítě, jejímž základem se stal přijatý zákon o sociálním minimu a zákon o sociální potřebnosti.

---

¹⁵Rákosník, Jakub, Tomeš, Igor a kol. Sociální stát v Československu, s. 157

¹⁶Zákony pro lidi.cz. *Zákon č. 55/1956 Sb.* [online] Zákony pro lidi ©2010- 2017 [cit. 19. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-55/zneni-0>

¹⁷Zákony pro lidi.cz. *Zákon č. 101/1964 Sb.* [online] Zákony pro lidi ©2010-2017 [cit. 19. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-101/zneni-0#cast5>

3. Sociální zabezpečení v ČR a SR v současnosti

3.1 Základní faktory sociálního zabezpečení

Vývoj, struktura, realizace i úroveň sociálního zabezpečení v jednotlivých státech je ovlivňována jednotlivými vzájemně se prolínajícími a neizolovanými determinanty, které celý systém utvářejí a ovlivňují.

Můžeme je dělit na vnitřní, které vznikají uvnitř státu, a vnější, které se týkají poměrů mimo území dané země (např. migrace obyvatelstva, mezinárodní situace, činnost mezinárodních organizací).

Výčet vnitřních faktorů je rozsáhlý, sociální zabezpečení je ovlivňováno historií, tradicemi, právním řádem, životním prostředím, zdravotním stavem obyvatelstva, náboženstvím... Mezi ty nejčastěji uváděné jako základní patří: ekonomické faktory, politické a demografické faktory.

V rámci ekonomických faktorů je systém sociálního zabezpečení ovlivňován např. poklesem nebo růstem hrubého domácího produktu, inflací, rozpočtovou bilancí, vývojem nezaměstnanosti, minimální mzdou, mzdovou dynamikou, strukturou zaměstnanosti.

Politickými faktory jsou nazývány ty skutečnosti, které se týkají politického klimatu v zemi. Jaké je rozvržení vládnoucích politických stran, jaké mají body programu, jejich politická orientace, jaká vládne v zemi ideologie, stabilita politického systému apod.

Demografické faktory nám ukazují aktuální strukturu obyvatelstva a napomáhají nám předvídat, jaké dávky a v jaké výši lze v budoucnu očekávat. Mezi ty nejvýznamnější patří úmrtnost, porodnost, věková struktura, rozvodovost, sňatečnost, stárnutí obyvatelstva, migrace.

Jak je patrné, seznam těchto faktorů by byl opravdu obširný, proto si z nich vyberu jenom některé. V rámci srovnání obou systémů se budu zabývat pouze těmi skutečnostmi, které pro mne jako sociálního pracovníka jsou nyní aktuální a významné, a o kterých se domnívám, že mohou mít vliv na výplatu sociálních dávek (rozpočtové výdaje na sociální oblast, míra nezaměstnanosti, minimální mzda, průměrná mzda, významné demografické údaje).

3.1.1 Charakteristika faktorů

Rozpočtové výdaje na sociální oblast. Česká republika v roce 2015 schválila státní rozpočet na rok 2016, který počítal s výdaji ve výši 1251 mld. Kč. Největší část zahrnovaly výdaje na sociální věci a politiku zaměstnanosti, které byly ve výši 569 mld. Kč, tj. 45,5 % ze státního rozpočtu. Z toho největší jsou výdaje na důchody ve výši 401,3 mld., tj. 32,1 % ze státního rozpočtu. Na státní sociální podporu a dávky péstounské péče bylo počítáno s výdaji ve výši 40,1 mld. Kč, tj. 3,2 % z rozpočtu a na dávky hmotné nouze s částkou 11,7 mld. Kč, tj. 0,9 % z rozpočtu.¹⁸

V rámci Slovenské republiky nejsou ve státním rozpočtu obsaženy veškeré výdaje na sociální oblast. Tento ukazatel najdeme až v rozpočtu veřejné správy, který se skládá ze státního rozpočtu a rozpočtů ostatních subjektů veřejné správy.¹⁹

Celkové výdaje v rámci rozpočtu veřejné správy na rok 2016 byly uváděny ve výši 32,2 mld. eur, z toho na důchody a dávky 10,5 mld. eur. Z této částky bylo vynakládáno na starobní a invalidní důchody 6,5 mld. eur, na dávky rodinné politiky 0,7 mld. eur a na dávky v hmotné nouzi a příspěvky k dávce 0,2 mld. eur.²⁰

Míra nezaměstnanosti. V České republice již několik let dochází k pozvolnému snižování počtu nezaměstnaných (graf č. 1). Tento trend pokračoval i v roce 2016, kdy obecná míra nezaměstnanosti byla za 3. čtvrtletí 4,0 % a za 4. čtvrtletí 3,6 %. Podle prognózy MPSV, která vychází z makroekonomických údajů, lze očekávat, že nezaměstnanost bude v roce 2017 i v roce následujícím nadále nízká.²¹

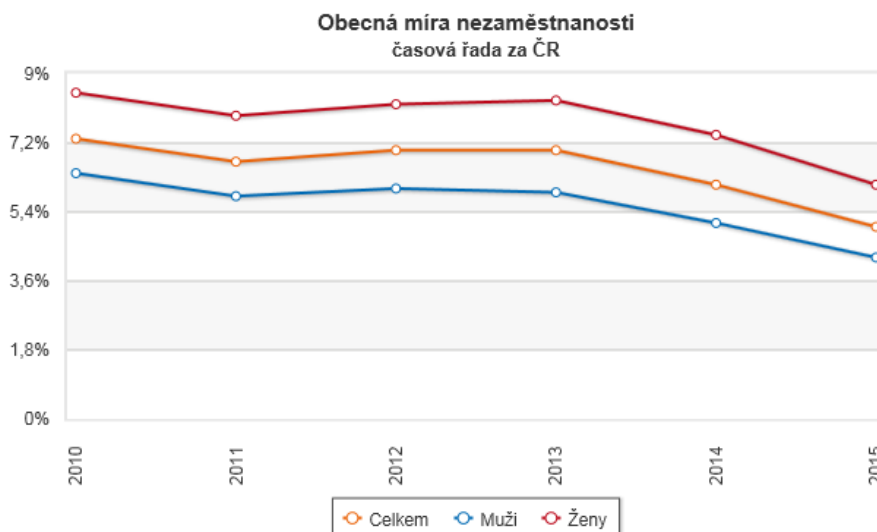
¹⁸Ministerstvo financí. *Státní rozpočet 2016 v kostce*. [online] ©2016 [cit. 21. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2016-25872>

¹⁹Interaktivny rozpočtový portál. *Rozpočet verejnej správy*. [online] Ministerstvo financií Slovenskej republiky. ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.rozpocet.sk/app/homepage/rozpocetVCislach/rozpocetVerejnejSpravy/2016/>

²⁰Rada pre rozpočtovú zodpovednosť. *Rozpočet verejnej správy na roky 2016-1018*. [online] Kancelária Rady pre rozpočtovú zodpovednosť. ©2012-2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.rozpocetvarada.sk/images/RVS_16-18all.pdf

²¹MPSV. Příjmy a životní úroveň. *Prognóza vybraných makroekonomických ukazatelů*. [online] ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/869>

Graf č. 1: Vývoj nezaměstnanosti v ČR 2010 - 2015

Zdroj: Český statistický úřad. *Obecná míra nezaměstnanosti v ČR a krajích*. [online] ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obecna_mira_nezamestnanosti_v_cr_a_krajich

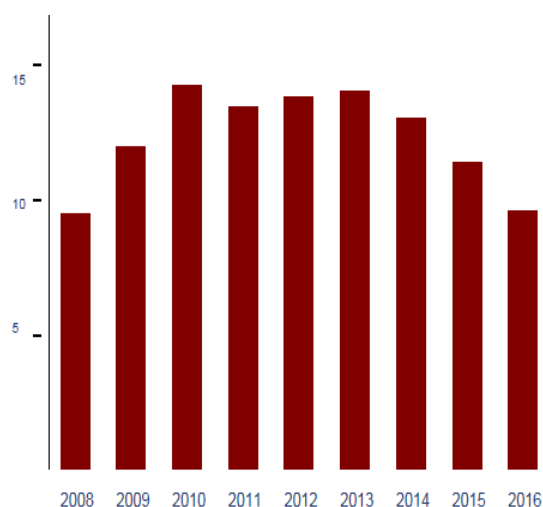
Ve Slovenské republice je celková míra nezaměstnanosti vyšší, ale i tam dochází ke snižování počtu nezaměstnaných (graf č. 2). V roce 2016 již byl tento úbytek znát každé čtvrtletí, kdy míra nezaměstnanosti za 1. čtvrtletí byla 10,4 %, za druhé 9,6 %, za třetí 9,5 % a za čtvrté 9,1 %.²²

Na základě prognózy Národní banky Slovenska lze očekávat, že bude i nadále docházet k trvalému snižování nezaměstnanosti (v roce 2018 - 8,3 %, 2019 - 7,7 %).²³

²²Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Štatistická infraštruktúra*. [online] ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.statistics.sk/pls/elisw/metainfo.explorer>

²³Národná banka Slovenska. *Prognóza vývoja ekonomiky SR v roku 2017 z pohľadu NBS*. [online] ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/vyhľadavanie-na-strankach-nbs>

Graf č. 2: Vývoj nezaměstnanosti ve Slovenské republice 2008-2016

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Štatistická infraštruktúra*. [online] ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.statistics.sk/pls/elisw/metainfo.explorer>

Minimální mzda. Její vymezení je dáno v zákoníku práce v § 111, kde je definována jako "nejnižší přípustná výše odměny za práci v základním pracovněprávním vztahu".²⁴ Podobné vyjádření má i Slovensko v zákoně o minimální mzdě č. 663/2007 Z. z., kde je chápána jako minimální úroveň příjmů zaměstnance za vykonanou práci.²⁵

Minimální mzda existuje od roku 1991, kdy byla schválena ještě v rámci ČSFR a začínala na hodnotě 2 000 Kčs měsíčně. V následujících letech docházelo k jejímu postupnému zvyšování již v rámci samostatných států.

V České republice v roce 2001 byla její výše 5 000 Kč, v roce 2007 to bylo 8 000 Kč a v roce 2015 po postupném zvyšování měla hodnotu 9 200 Kč. V současné době platí nařízení vlády č. 567/2006 Sb., kdy na základě § 2 je stanovena základní sazba mzdy pro 40 hodinovou týdenní pracovní dobu ve výši 66 Kč za hodinu nebo 11 000 Kč za měsíc.²⁶ Vzhledem k probíhajícímu jednání vlády lze očekávat v roce 2018 její zvýšení.

²⁴ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

²⁵ Zákon č. 663/2007 Z. z., zákon o minimální mzdě

²⁶ Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě

Ve Slovenské republice byla v roce 2001 hodnota minimální mzdy 4 400 Sk, v roce 2007 to bylo 7 600 Sk a v roce 2015 byla její výše 380 eur²⁷ (10 235 Kč)²⁸. V roce 2017 se minimální mzda na Slovensku řídí nařízením vlády č. 280/2016 Z. z., podle kterého je stanovena ve výši 435 eur (11 716 Kč) za měsíc.²⁹

Průměrná mzda. Na základě údajů Českého statistického úřadu byla průměrná hrubá měsíční mzda za 4. čtvrtletí 2016 ve výši 29 320 Kč. Tento údaj však reálně nevypovídá o skutečných příjmech obyvatelstva, protože z něho není patrné, kolik lidí může na takový příjem dosáhnout.

Pro lepší přehled se proto používá zjištění mediánu, který nám rozděljuje příjem zaměstnanců na dvě skupiny, kdy jedna polovina zaměstnanců dosahuje hrubé měsíční mzdy do hranice mediánu a druhá polovina nad něj. Za 4. čtvrtletí 2016 byl medián mzdy 25 061 Kč.³⁰

Ve Slovenské republice byla za 4. čtvrtletí roku 2016 průměrná měsíční hrubá mzda 990 eur (26 666 Kč). Medián za rok 2016 se mi zjistit nepodařilo. Ale pro příklad, jak se liší průměrná mzda a medián, použiji údaje z roku 2015, kdy průměrná měsíční hrubá mzda byla 883 eur (23 783 Kč) a medián 775 eur (20 875 Kč).³¹

Významné demografické údaje. Pro celý systém sociálního zabezpečení je podstatné znát věkovou strukturu obyvatelstva, ze které se zjišťuje stárnutí obyvatelstva, jaký je poměr mezi ekonomicky aktivními a neaktivními obyvateli apod.

Z údajů Českého statistického úřadu lze zjistit, že již od roku 1920 dochází v ČR k pozvolnému a trvalému zvyšování podílu obyvatelstva ve věku 65 a více (v roce 1920-6,2 %, 1948-8,2 %, 1993-12, 9 %, 2015-18,1 %). Podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva uváděného pro věk 15-64 let se v průběhu

---

²⁷Wikipédia. *Minimální mzda*. [online], poslední aktualizace 30. 9. září 2016 [cit. 23. 4. 2017]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Minim%C3%A1lna_mzda

²⁸Pro přepočítání měny je a bude i v rámci celé práce používán kurz devizového trhu České národní banky ze dne 21. 4. 2017 (1 eur = 26,935 Kč). Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/devizovy_trh/kurzy_devizoveho_trhu/denni_kurz.jsp

²⁹Nariadenie vlády č. 280/2016 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2017

³⁰Český statistický úřad. *Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2016*. [online] ©2017 [cit. 24. 4. 2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obecna_mira_nezamestnanosti_v_cr_a_krajich

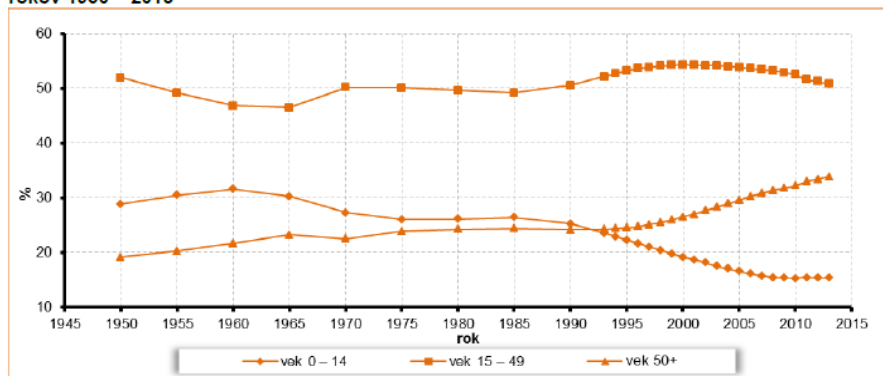
³¹Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Štatistická infraštruktúra*. [online] ©2017 [cit. 24. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.statistics.sk/pls/elisw/metainfo.explorer>

let 1920- 2015 výrazně nelišil, většinou okolo 66 %, v roce 2015 byl 66,6 %. Podíl počtu dětí neustále klesá, kromě výkyvů směrem nahoru v 50. a 70. letech (rok 1920-27,8 %, 1993-19,7 %, 2015-15,3 %).³²

Na základě vývoje věkového rozvržení obyvatelstva na Slovensku (graf č. 3) lze také konstatovat, že i v této zemi dochází ke stárnutí obyvatelstva. Jak z grafu vyplývá, podíl osob starších 50. let se v průběhu posledních sedmdesáti let neustále zvyšuje, podíl osob ekonomicky aktivních zůstává přibližně na stejných hodnotách a podíl dětí se opět významně snižuje. Tato situace je obdobná i v posledních deseti letech. V roce 2005 byl podíl dětí (0-14 let) 16,59 % a v roce 2015 byl 15,33 %, v rámci skupiny 15-64 let byl v roce 2005 podíl 71,67 % a v roce 2015 byl 70,22 %, u nejstarší skupiny osob od 65 let byl v roce 2005 podíl 11,74 % a v roce 2015 již 14,45 %.³³

Graf č. 3: Vývoj věkové struktury obyvatelstva na Slovensku

G 16 Podiel predreprodukčnej, reprodukčnej a poreprodukčnej zložky v populácii SR, v období rokov 1950 – 2013

Zdroj: viz citace 32

Dalším významným údajem je porodnost obyvatelstva dané země. V roce 1950 se v Česku na tisíc obyvatel narodilo 21,5 dětí. Postupně s určitými odchylkami docházelo ke snižování tohoto počtu, v roce 1993 na hodnotu 11,8 a v roce 1999 bylo dosaženo minimální hranice 8,7 dětí na 1000 obyvatel.

³²Český statistický úřad. *Demografická příručka-2015*. [online] ©2016 [cit. 25. 4. 2017].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2015>

³³Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Vývoj obyvateľstva v Slovenskej republike a krajoch v roku 2013*. [online] ©2014 [cit. 25. 4. 2017]. Dostupné z:

https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/6fad4776-6fff-4d13-948e-b8e5310fa055/Vyvoj_obyvatelstva_v_Slovenskej_republike_a_krajoch_v_roku_2013.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=6fad4776-6fff-4d13-948e-b8e5310fa055

Následně, domnívám se, že vlivem zvyšování rodičovského příspěvku a reprodukčního období žen narozených v 70. a 80. letech, opět začalo docházet ke zvyšování porodnosti a nyní se v posledních cca 10 letech pohybuje v rozpětí 11,5 až 10,5 (v roce 2015 bylo 10,5 dětí narozených na 1000 obyvatel).³⁴

Počet narozených dětí na 1000 obyvatel byl na Slovensku v roce 1950 také vysoký (28,8). Postupně však docházelo, s nepatrnými výkyvy, ke snižování porodnosti až do roku 2003, kdy dosáhla hodnoty 9,6. V té době se klesající tendence zastavila a od té doby je ve Slovenské republice relativně setrvalý stav a porodnost se pohybuje okolo deseti dětí na 1000 narozených (rok 2015-10,25 narozených na 1000 obyvatel).³⁵

Pro systém sociálního zabezpečení je také důležitý populační růst neboli přirozený přírůstek obyvatelstva. V České republice po rozdělení republiky začalo významně docházet k úbytku obyvatelstva (cca 10 tisíc ročně), ke změně začalo docházet až od roku 2003, kdy je každoročně zaznamenán zvyšující se počet obyvatelstva.

I v roce 2015 došlo k nárůstu, ale pouze z důvodu zahraničního stěhování, protože počet zemřelých byl vyšší než počet narozených, celkem se zvýšil počet obyvatel o 15,6 tisíc. V roce 2016 došlo k nárůstu již o 25 tisíc obyvatel, opět z důvodu zahraničního stěhování (20,1 tisíc), ale i tentokrát byl počet narozených osob vyšší než zemřelých. Počet obyvatel České republiky dosáhl 10,6 milionů.³⁶

Na Slovensku od roku 1993 dochází každý rok ke zvyšování počtu obyvatel. Hlavním důvodem jsou kladná čísla v přirozeném přírůstu obyvatelstva a přistěhování cizinců do země. S tím, že poměr těchto údajů se každý rok liší. V roce 2007 byl podíl přistěhovalců 92 % na celkovém přírůstu a v roce 2013 byl již přirozený přírůstek 53,3 % z celkového nárůstu obyvatelstva.³⁷

---

³⁴Český statistický úřad. *Demografická příručka- 2015*. [online] ©2016 [cit. 25. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2015>

³⁵Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Štatistická infraštruktúra*. [online] ©2017 [cit. 25. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.statistics.sk/pls/elisw/metainfo.explorer>

³⁶Český statistický úřad. *Obyvatel přibylo, počet svateb rostl*. [online] ©2017 [cit. 25. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatel-pribylo-pocet-svateb-rostl>

³⁷Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Vývoj obyvatelstva v Slovenskej republike a krajoch v roku 2013*. [online] ©2014 [cit. 25. 4. 2017]. Dostupné z: https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/6fad4776-6fff-4d13-948e-b8e5310fa055/Vyvoj_obyvatelstva_v_Slovenskej_republike_a_krajoch_v_roku_2013.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=6fad4776-6fff-4d13-948e-b8e5310fa055

V roce 2016 se ve Slovenské republice celkově zvýšil počet obyvatel o 9 tisíc, z toho přirozený přírůstek byl 5 tisíc a zahraniční migrace 4 tisíce obyvatel. Celkově k 31. 12. 2016 mělo Slovensko 5,43 miliónů obyvatel.³⁸

3.1.2 Srovnání faktorů

Všechny uvedené vybrané faktory mají vliv na současný i budoucí vývoj sociálního zabezpečení, ale samotné číselné údaje mají pouze omezenou vypovídající hodnotu. Pro jejich celkové posouzení a zhodnocení bychom totiž u každého faktoru museli znát více informací. Přesto se z nich dají zjistit významná a zajímavá fakta.

Jak ve Slovenské tak i v České republice výdaje na sociální oblast významně zatěžují rozpočet. V naší zemi téměř z poloviny, na Slovensku z jedné třetiny. Zajímavý je i podobný procentuální poměr jednotlivých dávek k celkovým výdajům na sociální oblast: důchody ČR-70 %, SR-62 %, sociální podpora ČR-7 %, SR-7 %, hmotná nouze ČR-2 %, SR-2 %. Na základě toho lze usuzovat, že oba státy mají velmi podobný náhled na sociální problematiku a zabývají se zhruba shodným řešením sociálních událostí.

Míra nezaměstnanosti je jediným z vybraných faktorů, kde se naše země významně liší. Znamená to, že u nás je vyšší hospodářský růst, více lidí pracuje a proto by mělo docházet k menší zátěži dávkového sociálního systému. Přesto, vzhledem k výše uvedeným sociálním výdajům, to tak pravděpodobně není.

Na druhé straně, ačkoliv máme nezaměstnanost o cca 5 % nižší, několik let máme také nižší minimální mzdu. Domnívám se, že by to mělo být spíše obráceně. Pro mne, jako sociálního pracovníka, tato informace znamená, že na Slovensku si více váží práce svých občanů a snaží se je i přes nepříznivý ekonomický růst země lépe finančně zabezpečit.

S tím také souvisí průměrná mzda v zemi. V ČR je vyšší, ale přestože se nazývá průměrná, je pro více jak polovinu lidí v zemi nedosažitelná. Pro sociální zabezpečení má důležitější vypovídající hodnotu medián, který

---

³⁸Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Stav obyvateľstva v SR k 31. decembru 2016*. [online], poslední aktualizace 24. 3. 2017 ©2017 [cit. 26. 4. 2017]. Dostupné z: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/3d5960

reálněji ukazuje, jaký je skutečný příjem v zemi. K celkovému posouzení mzdových faktorů bych však potřebovala podstatně více údajů.

Při porovnání demografických údajů lze konstatovat, že je stále patrné, že jsme byli dříve jedna země, protože některé údaje jsou téměř shodné. U obou zemí dochází postupně k výraznému stárnutí obyvatelstva. Přesto na Slovensku je alespoň stále více dětí než obyvatel nad 65 let, u nás již ne.

Aby byl zastaven nebo zpomalen proces stárnutí, je nutné mít stabilně vysokou porodnost. Ani pro jednu zemi toto pravidlo neplatí. V průběhu let nejdříve u obou zemí docházelo k jejímu postupnému snižování, až v posledních letech byl tento proces zastaven a nyní mají obě země porodnost alespoň stálou, čísla nejsou vysoká, ale již výrazně neklesají.

Přesnější vypovídající hodnotu o nárůstu počtu obyvatel má populační růst v zemi. Zde se naše údaje rozcházejí. V ČR k nárůstu dochází až v posledních 13 letech, ale hlavní příčinou není porodnost, ale migrace. Na Slovensku se počet lidí stále zvyšuje, ale migrace tato čísla ovlivňuje maximálně z poloviny.

Z těchto zjištěných demografických faktorů je patrné, že výdaje na důchody se budou v obou zemích stále zvyšovat. Výdaje na rodinnou politiku nejspíš budou nadále stabilní, hlavně na Slovensku. V ČR je nutné změnit rodinnou politiku a zvýšit porodnost, aby nebylo nutné uměle podporovat migrační politiku za účelem nedostatku pracovních sil v zemi.

3.2 Základní struktura sociálního zabezpečení

V současné době, na základě uskutečněné transformace sociálního systému v 90. letech, je základní struktura sociálního zabezpečení v České i Slovenské republice postavena na třech shodných pilířích, kterými jsou sociální pojištění, sociální podpora a sociální pomoc (někdy také uváděno jako sociální péče).

Přestože základní pojetí je shodné, jednotlivé systémy obou států se při bližším porovnání liší.

3.2.1 Sociální pojištění ČR

Systém sociálního pojištění se zabývá sociálními událostmi, na které se můžeme dopředu připravit neboli pojistit, je povinné a zákonem uložené.³⁹

V rámci odborné literatury není jednotný názor, co do systému sociálního pojištění v České republice patří. Vojtěch Krebs používá základní dělení na důchodové a nemocenské pojištění.⁴⁰ Anna Arnoldová tento pojem chápe podstatně širše a zahrnuje do něj kromě výše uvedených částí i veřejné zdravotní pojištění, pojištění v nezaměstnanosti a např. i komerční úrazové pojištění.⁴¹ V dokumentu vypracovaném MPSV o systému sociálního zabezpečení v ČR jsou součástí sociálního pojištění uváděny opět výše uvedené dva základní systémy důchodové a nemocenské pojištění, zdravotní pojištění v dokumentu obsažené není, ale dávky spojené s nezaměstnaností jsou součástí samostatné kapitoly "politika zaměstnanosti na trhu práce".⁴²

Pro svou práci budu proto vycházet ze zákona č. 589/1992 Sb., kde je stanoveno, že pojistné na sociální zabezpečení "zahrnuje pojistné na důchodové pojištění, pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti".⁴³ A postupně se budu těmito třemi systémy zabývat.

V rámci důchodového pojištění jsou poskytovány čtyři základní typy důchodů (starobní, invalidní, vdovský/vdovecký a sirotčí), které mají pojištěnce zabezpečit v případě stáří, invalidity nebo smrti živitele.

---

³⁹ KAHOUN, Vilém a kolektiv. Sociální zabezpečení, vybrané kapitoly.

⁴⁰ KREBS, Vojtěch a kolektiv. Sociální politika, s. 177-178

⁴¹ ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení I, str. 10

⁴² MPSV. *EU2009.cz. Systém sociálního zabezpečení v České republice.* [online] ©2017 [cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7175/ssz_cr_cz.pdf

⁴³ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Starobní důchod tvoří základní dávku důchodového pojištění, kterou pobírá největší okruhu osob. Pro její získání je nutné splnit dvě zákonné podmínky, mít nezbytnou dobu pojištění a mít potřebný věk.

Dle zákona v posledních letech dochází k prodlužování potřebné doby pojištění s tím, že pro rok 2017 je stanovena její minimální hranice na 33 let a v roce 2018 na 35 let. Tím by měl být proces prodlužování této doby ukončen.

Věk pro odchod do důchodu není nyní také pevně stanoven, liší se podle roku narození a postupně každý rok dochází k jeho prodlužování. Protože není dána maximální věková hranice pro odchod do důchodu, je nyní v legislativním procesu návrh zákona, který stanovuje 65 let jako horní hranici.

Zvláštní variantou je tzv. předčasný důchod, kdy je možné požádat o důchod dříve, než je důchodový věk. Maximálně o 3 roky, pokud má pojištěnec stanoven důchodový věk nižší než 63 let, a o 5 let, pokud je stanoven vyšší než 63 let a zároveň je pojištěnci alespoň 60 let. Musí být však vždy splněna podmínka povinné doby pojištění.

Invalidní důchod je dávka, která souvisí s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem. Pro její přiznání musí být splněny dvě podmínky. Za prvé být uznán invalidním, tzn., že posudková komise ČSSZ rozhodne, že poklesla pracovní schopnost pojištěnce. Tento pokles je definován v procentech a určuje podle toho stupeň invalidity jedna až tři (např. při poklesu pracovní schopnosti v rozmezí 35 % až 49 % vzniká nárok na invalidní důchod 1. stupně). Druhou podmínkou potřebnou k získání nároku na dávku je zákonem stanovená doba pojištění.

Vdovský, vdovecký a sirotčí důchod patří do tzv. skupiny pozůstalostních důchodů. Základní podmínkou nároku na vdovský nebo vdovecký důchod je, že partneři byli manželé. Další podmínkou je, že zesnulý partner musel splnit ke dni smrti zákonem stanovenou podmínku potřebné doby pojištění. Pokud je toto splněno, má manžel/manželka nárok na tento důchod po dobu jednoho roku od smrti partnera. Tato doba však může být za určitých okolností prodloužena, např. po dobu péče o nezaopatřené dítě, v případě pobírání invalidního důchodu 3. stupně nebo má-li pojištěnec minimálně 4 roky před dosažením důchodového věku.

Nárok na sirotčí důchod má nezaopatřené dítě, pokud došlo k úmrtí rodiče, opět za podmínky, že rodič musel splnit ke dni smrti zákonem dané podmínky potřebné doby pojištění.⁴⁴

---

⁴⁴ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Nemocenské pojištění slouží k finančnímu zabezpečení pojištěnce v případě, že dojde ke krátkodobé události, která mu znemožní pracovat. V rámci tohoto systému jsou poskytovány čtyři základní dávky - nemocenská, peněžitá pomoc v mateřství, ošetrovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Nemocenská, tak jak je definována v zákoně č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, náleží pojištěnci, který byl uznán dočasně práce neschopným, nebo mu byla nařízena karanténa. U osob samostatně výdělečně činných ještě platí podmínka povinné účasti na pojištění v předcházejících třech měsících. Nemocenská náleží od 15. dne pracovní neschopnosti a končí ukončením neschopnosti nebo karantény nebo vyčerpáním podpůrčí doby, která je 380 dní. Nemocenská je po celou dobu poskytována ve výši 60 % denního vyměřovacího základu.⁴⁵

Před touto dobou platí ustanovení o tzv. "nemocenské" neboli náhradě mzdy, které je uvedené v zákoníku práce v § 192. Na základě tohoto paragrafu má zaměstnanec nárok na úhradu mzdy v době nemoci po dobu prvních 14 dnů s tím, že za první tři dny náhrada mzdy nenáleží. Tyto finanční prostředky vyplácí zaměstnavatel ve výši 60 % průměrného výdělku.⁴⁶

Peněžitá pomoc v mateřství je určena těhotným ženám a následně ženám po porodu nebo jiným pečujícím osobám. Náleží za podmínek daných zákonem s tím, že nárok na dávku vzniká nejdříve od 8. týdne před očekávaným porodem. Je vyplácena v různé délce, podle typu péče o dítě. Např. u ženy, která porodila jedno dítě, je celková doba vyplácení 28 týdnů, u ženy, která porodila více dětí, je 37 týdnů. Výše této dávky je 70 % z denního vyměřovacího základu.

Ošetrovné náleží zaměstnanci, který nemůže pracovat z důvodu péče o dítě nebo jiného člena domácnosti. Dávka je vyplácena po dobu 9 kalendářních dnů, nebo 16 dnů v případě osamělého zaměstnance. Náleží ve výši 60 % z denního vyměřovacího základu.

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství je určený zaměstnankyním, které z důvodu těhotenství, kojení nebo jiných zdravotních příčin do devátého měsíce po porodu nemohou vykonávat svou původní práci. Vyplácí se po dobu, kdy je pracovnice přeřazena na jinou práci. Vyplácí se zhruba ve výši rozdílu příjmů, který pracovníci vznikl.

---

⁴⁵ Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění

⁴⁶ Zákon č. 262/ 2006 Sb., zákoník práce

Z příspěvku na státní politiku zaměstnanosti je financována aktivní i pasivní politika zaměstnanosti.⁴⁷ Vzhledem k tomu, že se jedná o obširnou oblast, budu se zde zabývat pouze jednou dávkou, určenou na překlenutí obtížné situace spojené se ztrátou zaměstnání, a tou je podpora v nezaměstnanosti.

Základními podmínky pro získání této dávky je být v evidenci na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a v posledních dvou letech získat dobu důchodového pojištění v minimální délce 12 měsíců. Délka vyplácení podpory v nezaměstnanosti je závislá na věku žadatele, do 50 let 5 měsíců, 50 až 55 let 8 měsíců a nad 55 let 11 měsíců. Výše podpory vychází z průměrného čistého výdělku v posledním zaměstnání, kdy první 2 měsíce je z něho vypláceno 65 %, další dva 50 % a zbývající dobu 45 %. Pokud pracovník bez vážného důvodu ukončí poslední pracovní poměr dohodou nebo sám dá výpověď, činí podpora po celou dobu 45 % z průměrné čisté mzdy.⁴⁸

3.2.2 Sociální pojištění SR

Sociální pojištění ve Slovenské republice je dáno zákonem o sociálním pojištění, který výslovně definuje, co do této oblasti patří: důchodové pojištění, nemocenské pojištění, úrazové pojištění, garanční pojištění a pojištění v nezaměstnanosti.⁴⁹

Základní princip důchodového pojištění je stejný jako v naší zemi. Z jeho systému jsou vypláceny stejné typy důchodů (starobní, předčasný, invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí).

Pro nárok na starobní důchod musí být stejně jako v ČR splněn určitý počet let, kdy byl žadatel důchodově pojištěn. Minimální hranice potřebné délky pojištění je 15 let. Druhou podmínkou je mít dovršený důchodový věk. Do konce roku 2016 platila jednotná hranice pro odchod do důchodu pro ženy i muže, která byla 62 let. Od ledna 2017 došlo ke změně, kdy bude každý rok docházet k prodlužování délky odchodu do důchodu pro všechny pojištěnce narozené po roce 1954. Pro rok 2017 byl stanoven důchodový věk pro ženy i

---

⁴⁷ NEČADOVÁ, Věra. Sociální politika. Systém sociálního zabezpečení, s. 15

⁴⁸ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

⁴⁹ Zákon č. 461/2003 Z. z., o sociálnom poistení

muže na 62 let a 76 dní.⁵⁰ Maximální věk pro odchod do důchodu stanoven nebyl.

Předčasný důchod je na Slovensku definován jako samostatná dávka důchodového systému. Pro její přiznání je nutné mít minimálně 15 let důchodového pojištění, být maximálně 2 roky před získáním důchodového věku a vyplácená částka předčasného důchodu musí být vyšší než 1,2 násobku životního minima.

I podmínky nároku pro získání invalidního důchodu jsou podobné jako v naší zemi. Je nutné získat potřebnou dobu pojištění a být uznán invalidním. Pojištěnec se na Slovensku stává invalidním, pokud z důvodu dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu jeho schopnost vykonávat práci poklesne o víc jak 40 %. Není zde dělení na stupně, které následně určují výšku důchodu. Pro výpočet důchodu je důležitý procentní pokles pracovní schopnosti. Pokud je vyšší než 70 %, má pojištěnec nárok na tzv. plný invalidní důchod, pokud je nižší než 70 %, tak celkově vypočtená částka důchodu se ještě násobí procentem poklesu pracovních schopností a tím dojde k jejímu snížení.⁵¹

Základní pravidla pro pobírání vdovského/vdoveckého důchodu jsou stejná jako v ČR. Liší se pouze v některých možnostech, kdy může dojít k prodloužení délky pobírání důchodu. Nárok se prodlužuje při péči o nezaopatřené dítě, „plné invaliditě“, ale také např. pokud vdova vychovala alespoň tři děti nebo jí bylo 52 let a vychovala děti dvě.

U sirotčího důchodu se v základní definici a podmínkách nároku na dávku nelišíme.

Nemocenské pojištění je pojištění pro případ ztráty zaměstnání, snížení příjmu ze zaměstnání, při nemoci, těhotenství nebo mateřství. Jeho vymezení a podmínky nároku na dávky jsou dány zákonem č. 461/2003 Z. z., o sociálním pojištění.⁵²

V rámci tohoto systému existují shodné dávky jako v ČR, jsou jimi nemocenská, mateřská, ošetřovné a vyrovnávací dávka.

---

⁵⁰Sociálna poisťovna. *Starobný dôchodok*. [online] ©2017 [cit. 30. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/starobny-dochodok/1286s>

⁵¹Sociálna poisťovna. *Invalidný dôchodok* [online] ©2017 [cit. 30. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/starobny-dochodok/1286s>

⁵²GEJDOŠOVÁ, Zuzana. Sociálne zabezpečenie v systéme verejnej správy na Slovensku, s. 53-54

Základní princip nemocenské dávky máme stejný. Nárok na ni mají tři okruhy osob: zaměstnanci, povinně pojištěné osoby samostatně výdělečně činné a dobrovolně pojištěné osoby. U prvních dvou okruhů osob platí, že nárok vzniká při dočasné pracovní neschopnosti. U dobrovolně pojištěné osoby musí být ještě splněná podmínka doby nemocenského pojištění v délce minimálně 270 dní v posledních dvou letech. Zaměstnancům vzniká nárok od 11 dne pracovní neschopnosti, ostatní mají nárok již od prvního dne neschopnosti. Dávka je vyplácena do ukončení pracovní neschopnosti nebo do konce podpůrcí doby, která je 52 týdnů. Zaměstnanci pobírají nemocenskou ve výši 55 % denního vyměřovacího základu. Ostatní, kterým náleží nemocenská od začátku neschopnosti, pobírají první tři dny 25 % a od čtvrtého dne 55 % denního vyměřovacího základu.

Od prvního dne nemoci mají i zaměstnanci nárok na náhradu příjmů. Tuto výplatu zajišťuje však jejich zaměstnavatel a řídí se zákonem o náhradě příjmů při dočasné pracovní neschopnosti. Na základě tohoto zákona vzniká zaměstnanci nárok na částečnou úhradu mzdy při pracovní neschopnosti ve výši pro první tři dny 25 % a od čtvrtého dne 55 % denního vyměřovacího základu.⁵³

Mateřská, v naší zemi nazývaná jako peněžitá pomoc v mateřství, je poskytována za velmi podobných podmínek jako v ČR. Odlišnost je v délce vyplácení. Dle slovenské legislativy má na ni žena nárok po dobu 34 týdnů. Pokud je osamělá, délka se prodlužuje na 37 týdnů a v případě porodu více dětí se pobírá 43 týdnů. Po celou dobu je mateřská vyplácena ve výši 65 % denního vyměřovacího základu.

Shodný princip dávky zůstal zachován i u ošetrového. Pro nárok na tuto dávku je nutné dodržet povinnost osobní a celodenní péče o dítě nebo osobu blízkou. Dávka je poskytována v maximální délce 10 dní a ve výši 55 % denního vyměřovacího základu.

Vyrovňovací dávka je určena na řešení stejných sociálních událostí jako vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Vyplácí se po dobu, dokud je zaměstnankyně přeřazena na jinou práci a maximálně do devátého měsíce po porodu. Výše dávky je 55 % rozdílu mezi průměrným měsíčním vyměřovacím základem původní práce a vyměřovacím základem po přeřazení na jinou práci.

---

⁵³Zákon č. 462/2003 Z. z., o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Úrazové pojištění se dostalo do systému sociálního pojištění na Slovensku až v roce 2004 a nahradilo do té doby platné zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Smyslem vzniku tohoto pojištění je určitá kompenzace pro zaměstnance za způsobenou újmu z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Na rozdíl od předcházejících pojistných systémů je zde povinnost hradit toto pojištění vázána na zaměstnavatele, který zaměstnává alespoň jednoho pracovníka.

V rámci tohoto pojištění je vypláceno celkem 13 úrazových dávek (např. úrazový příplatek, úrazová renta, jednorázové odškodnění, jednorázové vyrovnání).⁵⁴

Garanční pojištění bylo zřízené jako pojištění v případě platební neschopnosti zaměstnavatele. Na jeho základě je poskytována zaměstnanci dávka garančního pojištění za období posledních 18 měsíců trvání pracovního poměru a v rozsahu maximálně 3 měsíce.⁵⁵

Posledním sociálním pojištěním je pojištění v nezaměstnanosti, které má sloužit jako zabezpečení pro případ ztráty zaměstnání a s tím související ztráty finančního příjmu. Na základě tohoto pojištění je poskytována dávka v nezaměstnanosti. Podmínkou nároku je být zařazen do evidence nezaměstnaných občanů a v posledních 3 letech před zařazením do evidence být nejméně dva roky (730 dní) pojištěný v nezaměstnanosti. Dávka se poskytuje 6 měsíců ve výši 50 % denního vyměřovacího základu. Způsob ukončení pracovního poměru nemá na výplatu dávky vliv.⁵⁶

3.2.3 Srovnání sociálního pojištění

Sociální pojištění obou zemí se liší již v základním členění, kdy na Slovensku je v systému navíc úrazové a garanční pojištění. Tato pojištění pomáhají zaměstnancům při řešení neočekávaných událostí spojených s pracovním úrazem, nemocí nebo platební neschopností zaměstnavatele.

---

⁵⁴GEJDOŠOVÁ, Zuzana. Sociálne zabezpečenie v systéme verejnej správy na Slovensku, s. 75-76

⁵⁵GEJDOŠOVÁ, Zuzana. Sociálne zabezpečenie v systéme verejnej správy na Slovensku, s. 84

⁵⁶Sociálna poisťovňa. *Dávka v nezamestnanosti* [online] ©2017 [cit. 3. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/davka-v-nezamestnanosti/1361s>

V České republice je problematika úrazového pojištění řešena jinak. Náhradu škody vzniklou z pracovního úrazu nebo nemoci z povolání je povinen na základě zákoníku práce uhradit zaměstnanci jeho zaměstnavatel. Může se jednat o náhradu za ztrátu výdělku po dobu pracovní neschopnosti, náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, náklady spojené s léčením apod.⁵⁷ Tento způsob je ale pro občany složitější a psychicky namáhavější. Do naší právní poradny často chodí klienti, kteří tuto problematiku řeší a „bojují“ se svým zaměstnavatelem, který se brání škodu uhradit. Proto se domnívám, že systém nastavený na Slovensku je sociálně spravedlivější a jednodušší.

Garanční pojištění je v ČR řešeno zákonem č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, na jehož základě může úřad práce zaměstnanci přiznat jeho mzdové nároky odpovídající maximálně mzdě za 3 měsíce.⁵⁸ Z toho plyne, že daná problematika je sice systémově řešená jinak, ale svůj účel plní stejně.

Pokud se však zaměříme na jednotlivé dávky vyplácené v rámci nemocenského a důchodového pojištění, je patrné, že tyto systémy vychází ze stejných zákonů jedné republiky. Jsou zde totiž definovány shodné dávky zaměřené na téměř identické sociální události. Odlišnosti jsou patrné jen v některých podmínkách nároku a ve výši dávky, ale i ty se podstatně neliší.

Výjimkou je systém vyplácení starobních důchodů, kde se lišíme potřebnou minimální délkou pojištění. Rozdíl osmnácti let, který mezi sebou jednotlivé země mají, je opravdu významný. Často se setkávám se situací, že klienti dosáhli důchodového věku, ale potřebnou délku povinného pojištění nikdy nesplní a ve stáří pak žijí z dávek nebo na ulici. Domnívám se, že tak jak jsou podmínky nastavené na Slovensku, jsou systematicky efektivnější, protože na dávku dosáhne více lidí, kteří mají, byť i malý, ale zaručený stálý doživotní příjem.

Další významný rozdíl jsem zaznamenala u nemocenské dávky. Pokud je vyplácena v rámci sociálního pojištění, máme pravidla téměř shodná. Ale odlišnost je při jejím pobírání na začátku nemoci. V Česku již několik let platí, že první tři dny nemoci jsou zaměstnanci doma zadarmo. Proto v mém okolí mnoho lidí svou nemoc přechází a nemůže si dovolit z důvodu malého výdělku zůstat doma. Na Slovenku občané pobírají první tři dny 25 % z denního

---

⁵⁷Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

⁵⁸Úřad práce. *Ochrana zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele*. [online] poslední aktualizace 18. 1. 2017 ©2017 [cit. 3. 5. 2017]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/insolvency/ins_prava

vyměřovacího základu. Nejedná se o vysokou částku, ale pro mnoho lidí by byl tento přístup přijatelnější než současná situace.

Základní princip vyplácení podpory v nezaměstnanosti máme stejný, tzn. povinnost být v evidenci na úřadu práce. Ale následně se již lišíme v délce vyplácení a výši výplaty. Na Slovensku se na rozdíl od nás nezohledňuje věk pojištěnce ani způsob ukončení pracovního poměru. Tento systém lze chápat jako méně diskriminační než v naší zemi, ale já se domnívám, že k výši věku je nutné přihlížet. Naši poradnu Job klub navštěvuje mnoho nezaměstnaných osob starších 50. let, které pro hledání práce potřebují mnohem více času než mladší generace. Proto je dobře, že jsou i déle finančně zaopatřeni podporou v nezaměstnanosti.

3.2.4 Sociální podpora ČR

V ČR užívaný pojem státní sociální podpora byl poprvé použit v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, který vymezil, co do tohoto systému bude patřit, jak bude financován a kým spravován. Tento zákon sice prošel v minulých letech několika významnými novelizacemi, ale platí dodnes.

Dávky státní sociální podpory jsou přednostně určeny rodinám s nezaopatřenými dětmi a jsou zaměřeny především na rodiny s nízkými příjmy. Veškeré náklady s pojené s výplatou dávek zajišťuje stát.

Oproti systému sociálního pojištění dochází ke změně v základní podmínce nároku na dávky. U sociálního pojištění je nutné být pojištěn, u státní sociální podpory platí jiné pravidlo. Na dávky má nárok fyzická osoba, která je občanem ČR a je v ČR hlášena k trvalému pobytu. V případě nároku cizince platí, že musí mít trvalý pobyt na území ČR podle zvláštních právních předpisů.⁵⁹

Dávky se dělí na testované a netestované. Tzn., že u některých je nutné „testovat“ neboli zkoumat příjem žadatele (případně společně posuzovaných osob) za určité rozhodné období. U netestovaných dávek je pouze nutné splnit podmínky nároku na dávky a příjem žadatele se již nezkoumá.

Základní kritérium, které je nutné znát při zjišťování nároku na testované dávky, je životní minimum. V současné době vychází z platného znění zákona č. 110/2006 Sb., který definuje životní minimum „jako minimální hranici

---

⁵⁹§ 3 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb“.⁶⁰

Od ledna 2012 platí stále stejná stanovená částka životního minima pro jednotlivce, která je ve výši 3 410 Kč měsíčně. Pokud je při nároku na dávku posuzováno společně více osob, jsou i pro tyto osoby stanoveny částky životního minima, které se ale liší podle jejich věku (1 740 Kč pro dítě do 6 let, 2 140 Kč pro dítě od 6 do 15 let, 2 450 Kč pro nezaopatřené dítě od 15 do 26 let a 2 830 Kč u osoby nad 15 let, která není nezaopatřeným dítětem).⁶¹

Mezi dávky státní sociální podpory odvíjející se od výše příjmu patří přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné.

Na přídavek na dítě má nárok nezaopatřené dítě, jestliže příjem rodiny za rozhodné období nepřevyšuje 2,4 násobek životního minima společně posuzovaných osob. Výše dávky je následně odstupňovaná podle věku dítěte (do 6 let 500 Kč, 6-15 let 610 Kč, 15-26 let 700 Kč).⁶² Nezaopatřeným dítětem pro potřeby zákona o státní sociální podpoře je osoba maximálně do 26 let, která se soustavně připravuje na budoucí povolání, nebo z důvodu úrazu, nemoci nebo špatného zdravotního stavu nemůže pracovat.

Příspěvek na bydlení je dávka, která pomáhá s úhradou nákladů na bydlení. Oproti jiným dávkám není zaměřena jen na rodiny, ale je také často využívána osamělými jedinci, hlavně seniory.

Žadatel o dávku musí splňovat dvě základní podmínky, být vlastník nebo nájemce bytu, a mít v bytě trvalé bydliště. Dále jsou zjišťovány náklady na bydlení a příjem rodiny. Výdaje na bydlení jsou zjišťovány ze skutečných nákladů, včetně nájemného a úhrady za plyn, elektřinu, stočné apod. Výjimkou je vlastní nebo družstevní bydlení, kde je nájemné nahrazeno tzv. srovnatelnými náklady za bydlení, jejichž výše je v zákoně pevně zakotvena. Příjem rodiny, přesněji všech osob, které jsou v bytě hlášeny k trvalému bydlení, se zjišťuje za kalendářní čtvrtletí, které předchází čtvrtletí, za které je žádáno o poskytnutí dávky.

Celková výše příspěvku se nakonec vypočítá jako rozdíl mezi normativními náklady na bydlení (jsou uvedeny v § 26 zákona č. 117/1995 Sb.) a měsíčním příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30 (v případě Prahy 0,35).

Poslední z testovaných dávek státní sociální podpory je porodné. Nárok na tuto dávku má žena, která porodila první nebo druhé dítě, případně otec při

⁶⁰ § 1 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

⁶¹ § 3 odst. 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

⁶² § 18 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

úmrtí ženy při porodu. Základní podmínkou nároku je, že příjem rodiny (resp. společně posuzovaných osob) za kalendářní čtvrtletí před porodem nepřevyšuje násobek životního minima a koeficientu 2,70. U prvního dítěte je výše porodného 13 000 Kč, u druhého 10 000 Kč.

Dávky, u kterých se nezjišťuje příjem rodiny, jsou pohřebné a rodičovský příspěvek.

Pohřebné je příspěvek určený na úhradu nákladů spojených s vypravením pohřbu nezaopatřeného dítěte nebo rodiče nezaopatřeného dítěte. Dávka je vyplácena jednorázově ve výši 5 000 Kč.

Rodičovský příspěvek je určen jednomu z rodičů, který zajišťuje celodenní péči o nejmladší dítě v rodině, případně osobě, která má dítě svěřeno do péče. Dávka je vyplácena nejdéle do 4 let věku dítěte a v celkové částce 220 000 Kč. Jak dlouho a v jaké výši bude dávka vyplácena, si může rodič sám zvolit. Základem je stanovení 70 % třicetinasobku denního vyměřovacího základu jednoho z rodičů v době porodu dítěte. Pokud je nižší nebo roven 7 600 Kč, lze si stanovit výši měsíčního rodičovského příspěvku v maximální hodnotě 7 600 Kč. Pokud vypočtená částka z denního vyměřovacího základu je vyšší než 7 600 Kč, lze si stanovit rodičovský příspěvek až do výše vypočtené částky, maximálně však může být výše dávky 11 500 Kč měsíčně. Pokud vyměřovací základ nelze určit, je vyplácen rodičovský příspěvek do 9. měsíce věku dítěte v částce 7 600 Kč a následně do 4 let věku dítěte ve výši 3 800 Kč.⁶³

Po celou dobu pobírání příspěvku může rodič pracovat, ale musí v té době zajistit péči o dítě dospělou osobou. Zákon dále stanovuje určitá omezení v docházce dětí do jeslí, mateřských školek apod., ale všechny se týkají pouze dětí do 2 let.

Zvláštní skupinou dávek jsou dávky pěstounské péče. Ty byly až do roku 2012 součástí systému dávek státní sociální podpory. Z důvodu reorganizace náhradní rodinné péče však došlo ke změně a tyto dávky jsou nyní zakotveny v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Cílem této reformy bylo zkvalitnění péče o ohrožené děti, efektivnější financování pěstounské péče a sjednocení dávek do jedné právní normy.⁶⁴

Přesto, že dávky pěstounské péče nepatří do systému dávek státní sociální podpory, jsou nadále součástí systému sociálního zabezpečení jako samostatná

---

⁶³MPSV. *Státní sociální podpora*. [online] ©2017 [cit. 12. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>

⁶⁴TRÖSTER, Petr a kolektiv. *Právo sociálního zabezpečení*, s. 201

dávka.⁶⁵ Z tohoto důvodu, a také proto, že obdobná dávka patří do systému státní sociální podpory na Slovensku, budu se zmíněnými dávkami v této kapitole zabývat.

U dávek pěstounské péče nyní existují dva okruhy pěstounů. Osoba pečující a osoba v evidenci. Osobou pečující je fyzická osoba, která má na základě rozhodnutí soudu nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřené dítě do péče, a je pěstounem nebo poručníkem dítěte. Přesné vymezení pojmu je uvedeno v § 4a písm. b) zákona č. 359/1999 Sb. Osobou v evidenci je ten, kdo je veden jako osoba, která může vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Dávkami pěstounské péče jsou příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla, příspěvek při ukončení pěstounské péče a odměna pěstouna.

Příspěvek při převzetí dítěte náleží v případě převzetí dítěte do pěstounské péče, ale pouze osobě pečující. Jeho výše je odstupňována podle věku dítěte (do 6 let 8 000 Kč, 6-12 let 9 000 Kč, 12-18 let 10 000 Kč). Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte náleží dítěti, které je v péči osoby pečující i osoby v evidenci. Jeho výše je odstupňována podle věku, případně stupně závislosti dítěte (např. 4 500 Kč pro dítě do 6 let, 5 550 Kč pro dítě od 6 do 12 let). Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla náleží také pouze osobě pečující, pokud má v pěstounské péči nejméně tři děti. Na příspěvek při ukončení pěstounské péče má nárok dítě, které bylo v pěstounské péči, dosáhlo zletilosti, a tedy přestalo mít nárok na vyplácení příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Příspěvek při ukončení pěstounské péče je vyplácen jednorázově ve výši 25 000 Kč. Poslední dávkou je odměna pěstouna, jejíž výše se liší podle toho, zda se jedná o osobu v evidenci nebo osobu pečující. S tím, že u osoby v evidenci platí, že má na dávku nárok i po dobu, kdy aktuálně o žádné dítě nepečuje.⁶⁶

---

⁶⁵Český statistický úřad. Krajská správa ČSÚ v hl. m. Praze. *Metodika - sociální zabezpečení*. [online], poslední aktualizace 30. 6. 2015 ©2017 [cit. 9. 5. 2017]. Dostupné z: https://vykazy.cz/csu/xa/metodika_socialni_zabezpeceni

⁶⁶MPSV. Náhradní rodinná péče. *Brožura Dávky pěstounské péče 2013*. [online] ©2017 [cit. 12. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14504>

3.2.5 Sociální podpora SR

Na počátku 90. let byly na Slovensku jednotlivé dávky státní sociální podpory součástí nemocenského a důchodového pojištění. V roce 1994 byla zahájena transformace sociálního zabezpečení, jejímž jedním z úkolů byl i vznik jednotného systému dávek, které jsou poskytovány z finančních prostředků státu.⁶⁷

Tento nově vzniklý systém, nazývaný státní sociální podpora, má za cíl pomáhat rodinám s nezaopatřenými dětmi s jejich náklady na výchovu a výživu. Je tvořen dávkami, které se dělí na jednorázové a opakované a všechny jsou netestované. Legislativně je systém zakotven v několika různých zákonech. Schéma aktuálně vyplácených dávek je uvedeno v tabulce č. 1 (kromě příplatku k příspěvku při narození dítěte - dávka je od roku 2014 zrušena).

Tabulka č. 1: Struktura státních sociálních dávek v SR

Zdroj: GEJDOŠOVÁ, Zuzana. Sociálne zabezpečenie v systéme verejnej správy na Slovensku, s. 87

⁶⁷GEJDOŠOVÁ, Zuzana. Sociálne zabezpečenie v systéme verejnej správy na Slovensku, s. 86

Mezi jednorázové dávky patří vyplácení příspěvku při narození dítěte a příspěvku při narození více dětí, které upravuje zákon č. 383/2013 Z. z.

Na příspěvek při narození dítěte má nárok matka dítěte (ve zvláštních případech i otec) při narození každého dítěte. Mezi základní podmínky patří: mít trvalý pobyt na území SR, absolvování povinných zdravotních prohlídek v těhotenství a řádné opuštění zdravotnického zařízení po porodu. Dávka je vyplácena ve výši 829,86 eur (22 352 Kč) na dítě z prvního až třetího porodu, od čtvrtého porodu je vyplácena na každé dítě ve výši 151,37 eur (4 077 Kč). V případě narození více dětí najednou se částka na každé dítě zvyšuje o 75,69 eur (2 039 Kč).

Na příspěvek při více narozených dětí má nárok rodič, kterému se současně narodily 3 a více dětí, nebo se mu v průběhu dvou let opakovaně narodily dvojčata. Jedná se o dávku, která je vyplácena jednorázově za rok na každé dítě, ale pravidelně se každoročně opakující. Podmínkou nároku je minimální věk dítěte jeden rok, a alespoň tři z uvedených dětí jsou ve věku do 15 let. Dávka je vyplácena ve výši 110,36 eur (2 973 Kč) na každé dítě.

Poslední jednorázovou dávkou státní sociální podpory je příspěvek na pohřeb, který je zakotven v zákoně č. 393/2007 Z. z. Nárok na tuto dávku má plnoletá fyzická osoba, která má trvalý nebo přechodný pobyt na území SR, a vypravila pohřeb osobě s trvalým nebo přechodným pobytem na území SR. Výše příspěvku je 79,67 eur (2 146 Kč).

Opakujícími se dávkami jsou přídavek na dítě, příplatek k přídavku na dítě, rodičovský příspěvek a příspěvek na péči o dítě.

Nárok na přídavek na dítě a příplatek k přídavku na dítě má rodič, který pečuje o nezaopatřené dítě nebo plnoleté nezaopatřené dítě. Vyplácení dávek je upraveno v zákoně č. 600/2003 Z. z.

Nezaopatřené dítě je pouze s malými obměnami definováno stejně jako v ČR, ale rozcházíme se v délce trvání, dle slovenské legislativy nezaopatřenost končí dovršením 25 let.

Základní podmínkou nároku na přídavek na dítě je u oprávněné osoby trvalý nebo přechodný pobyt na území SR. Dávka je vyplácena měsíčně na každé dítě ve výši 23,52 eur (634 Kč).

Příplatek k přídavku na dítě je určen pro oprávněnou osobu, která má nárok na přídavek dítě, ale nemůže uplatnit daňový bonus na nezaopatřené děti dle zákona o dani z příjmů (jedná se například o nezaměstnanou osobu, rodiče na rodičovské dovolené, který nevykonává výdělečnou činnost, osobu pobírající

starobní důchod nebo předčasný starobní důchod).⁶⁸ Výše příplatku k přídatku na dítě je 11,02 eur (297 Kč) měsíčně.

Další opakující se dávkou, vyplácenou i v ČR, je rodičovský příspěvek, který se řídí zákonem č. 571/2009 Z. z., o rodičovském příspěvku. Oprávněnými osobami pro nárok na tuto dávku jsou rodiče dítěte, případně osoba, které bylo dítě svěřeno na základě rozhodnutí soudu, nebo manžel/ka rodiče dítěte. Podmínkou nároku je řádné zabezpečení péče o dítě, které může být realizováno oprávněnou osobou nebo i jinou fyzickou (případně právnickou) osobou.

Příspěvek je poskytován do tří let věku dítěte, v případě dlouhodobě nepřítomného zdravotního stavu dítěte do jeho šesti let. Pokud bylo dítě svěřeno do péče jiné fyzické osoby nahrazující péči rodičů, je rodičovský příspěvek poskytován také do šesti let věku dítěte. Pokud je v rodině více dětí, kterým by mohl vzniknout nárok na příspěvek, je dávka poskytována pouze jednou a jedné oprávněné osobě. Dávka je vyplácena měsíčně ve výši 213,20 eur (5 743 Kč). V případě, že je v rodině zajišťována péče o dvě a více dětí narozených ve stejnou dobu, je rodičovský příspěvek za každé další narozené dítě navýšen o 25 % rodičovského příspěvku, tj. o částku 53,3 eur (1 436 Kč).

Opakující se dávkou, která se v našem systému nevyskytuje, je příspěvek na péči o dítě. Základním účelem této dávky je vytvoření souladu rodinného a osobního života s pracovním, zvýšení zaměstnanosti rodičů malých dětí a zlepšení jejich přístupu na trh práce.⁶⁹ Její vyplácení je realizováno zákonem č. 561/2008 Z. z.

Dávka slouží k úhradě nákladů, které jsou vynakládány na zajištění péče o dítě. Její poskytování se odvíjí od věku dítěte s tím, že u této dávky platí stejná pravidla jako u rodičovského příspěvku. Základní podmínkou nároku na dávku je, že oprávněná osoba vykonává výdělečnou činnost nebo studuje denní studium na střední (případně vysoké) škole, a nepobírá rodičovský příspěvek. Příspěvek náleží na každé dítě v rodině, které splňuje podmínky nároku, je poskytován měsíčně, a to až do výše prokázaných nákladů za péči o dítě. Výše příspěvku závisí na druhu poskytované péče. Pokud se o dítě starají příbuzní, např. prarodiče, je výše příspěvku 41,1 eur (1 107 Kč), pokud je dítě ve

---

⁶⁸MACKOVÁ, Zuzana. Právo sociálneho zabezpečenia. Osobitná časť. Štátne sociálne dávky s príkladmi, s. 77-78.

⁶⁹MACKOVÁ, Zuzana. Právo sociálneho zabezpečenia. Osobitná časť. Štátne sociálne dávky s príkladmi, s. 60

školském zařízení, např. mateřské škole, je maximální výše příspěvku 80 eur (2 154 Kč), a v případě jiné péče, např. fyzické osoby pracující na živnostenské oprávnění, je jeho maximální výše 280 eur (7 542 Kč).

Posledním okruhem jsou příspěvky na podporu náhradní péče o dítě upravené zákonem č. 627/2005 Z. z. Těmito dávkami stát přispívá na péči o dítě, která je vykonávána na základě rozhodnutí soudu (nebo příslušného orgánu) jinými fyzickými osobami, než jsou rodiče (např. pěstounská péče, poručnictví, péče před osvojením, svěření do péče jiné fyzické osoby).⁷⁰

V rámci tohoto systému je poskytováno celkem 5 dávek. Jednorázový příspěvek při svěření dítěte do náhradní péče ve výši 500 eur (13 468 Kč) a jednorázový příspěvek při zániku náhradní péče ve výši 922,29 eur (24 842 Kč). Další dávkou je opakující se příspěvek na dítě, který je poskytován ve výši 138,13 eur (3 721 Kč) měsíčně, a opakující se příspěvek pro náhradního rodiče, který mu náleží ve výši 175,62 eur (4 730 Kč), v případě péče o 3 a více sourozenců se dávka zvyšuje o 124,91 eur (3 364 Kč). Pokud náhradní rodič pečuje o dítě s těžkým zdravotním postižením, náleží mu opakovaný příspěvek náhradnímu rodiči ve výši 72,36 eur (1 949 Kč).

3.2.6 Srovnání sociální podpory

Na první pohled je patrné, že oba systémy mají základ ve stejných legislativních normách, které platily v bývalém Československu. Základní smysl a účel dávek státní sociální podpory je stejný, dochází také často ke shodě v názvu dávek a většinou jsou i stejné cílové skupiny, kterým mají dávky pomáhat.

Při bližším zkoumání lze však zjistit, že nyní se již každý stát ubírá svým směrem, má jinou rodinnou politiku a rozdílný přístup ke svým občanům a hodnotám.

V rámci obecné roviny je největším rozdílem mezi oběma systémy testování/netestování dávky. Na Slovensku jsou všechny dávky státní sociální podpory vypláceny bez zjišťování příjmu rodiny. Každý, kdo splní zákonné podmínky, a má v péči nezaopatřené dítě, může dávky čerpat. V ČR ne, náš

---

⁷⁰MACKOVÁ, Zuzana. Právo sociálneho zabezpečenia. Osobitná časť. Štátne sociálne dávky s príkladmi, s. 117-118

system je nastaven velmi prísne, a tudíž na určité dávky dosáhne jen malá skupina obyvateľstva.

Z pohľadu např. ekonoma může být nastavení našeho systému správné, protože dochází k adresnému využívání dávek, a stát na ně nevynakládá takové výdaje. Z pohľadu sociálního pracovníka je mé stanovisko opačné. Například na přídavky na děti dosáhnou pouze nízkopříjmové rodiny, pouze tento okruh osob je státem podporován v jejich výdajích na děti. Ale rodiny s vyšším příjmem si již musí veškeré náklady spojené s dětmi hradit samy, podpora státu zde není. V podvědomí lidí potom dochází k názoru, který velmi často slyším v poradně: „Já chodím do práce, ale za to jsem trestaná a od státu nic nedostanu.“ Domnívám se, že bychom se měli Slovenskem inspirovat a systém přehodnotit. Možná by to i přispělo ke zvýšení porodnosti naší populace.

Při specifikaci již konkrétních dávek lze také zaznamenat významné rozdíly.

Na příspěvek při narození dítěte má na Slovensku žena nárok při narození každého dítěte, v ČR pouze při prvních dvou. Opět je zde jiný přístup k rodině, z kterého lze usuzovat, že naši sousedé si váží každého narozeného dítěte a jsou si vědomi výrazných finančních nákladů, které jsou s touto událostí spojeny.

Velmi pozitivně hodnotím také přístup SR k vícečetným porodům, kdy jsou takové rodiny podporovány příspěvkem při narození více dětí, a v rámci rodičovského příspěvku dochází k jeho navýšení. U nás se zatím o této problematice pouze hovoří, ale příslušné zákony dosud schváleny nebyly.

Dávky spojené s vypravením pohřbu se liší v okruhu oprávněných osob, které na ně mají nárok. Na Slovensku na tuto dávku dosáhne většina občanů, v naší zemi pouze omezená skupina.

V rámci srovnání dávek péčovské péče a dávek na podporu náhradní péče o dítě spatřuji jeden výrazný rozdíl. Na Slovensku je těmito dávkami podporován široký okruh osob, které mají dítě svěřeno do péče, u nás však ne. Například v případě rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče jiné osoby (dle § 953 - 957 občanského zákoníku) je osoba, která se o dítě stará, odpovědná za jeho výchovu, ale nevzniká jí nárok na pobírání dávek péčovské péče.⁷¹ A při péči o dítě jí finančně vypomáhá pouze stanovené výživné rodičů, případně prarodičů.

---

⁷¹Nadační fond J&T. Virtuální knihovna NRP. *Náhradní rodinná péče vykonávaná příbuznými dítěte*. [online] ©2017 [cit. 16. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/cz/publikace/126/>

Dávka, která není součástí systému na Slovensku, je příspěvek na bydlení. Její určitá alternativa je ve SR v dávkách hmotné nouze.

Užitečnou dávkou, avšak u nás neexistující, je příspěvek na péči o dítě. Tato dávka je koncipována v souvislosti k podmínkám nároku na rodičovský příspěvek na Slovensku, v naší zemi by musela být realizována při trochu jinak nastavených parametrech.

Celkově lze porovnání obou systémů shrnout do konstatování, že Slovensko v rámci systému státní sociální podpory výrazně více podporuje finanční zaopatření rodin s dětmi.

3.2.7 Sociální pomoc ČR

Cílem systému sociální pomoci je zabezpečení občanů v obtížných životních situacích, které nejsou schopni sami zvládnout, ani s přispěním vlastní rodiny. Může jít o okolnosti, kdy se osoba nachází v hmotné nebo sociální nouzi, jsou ohrožena její práva, nebo když hrozí, že by tyto situace mohly nastat.⁷²

Součástí tohoto systému je v ČR systém pomoci v hmotné nouzi, systém poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a systém sociálních služeb.⁷³

Na rozdíl od druhých dvou pilířů, je finanční zabezpečení sociální pomoci zajišťováno z více zdrojů, jakými jsou státní rozpočet, rozpočet krajů a obcí, neziskové organizace, dary apod. V určitých případech se na financování podílí i samotní uživatelé.

Sociální pomoc se vzhledem k předcházejícím systémům dotýká nejmenšího okruhu lidí, ale přesto zahrnuje velmi obsáhlou oblast sociálního zabezpečení, která je někdy značně složitá (dávky hmotné nouze) a rozsáhlá (sociální služby). Proto nyní bude systém sociální pomoci charakterizován pouze v rámci základních parametrů a ukazatelů.

Systém pomoci v hmotné nouzi se řídí základními právními normami, kterými jsou zákon č. 11/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, a zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Jeho cílem je zajištění

---

⁷²DUKOVÁ, Ivana, DUKA, Ivan, KOHOUTOVÁ, Ivana. Sociální politika, s. 109

⁷³TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení, s. 92

základních životních potřeb osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi, neboli v situaci, kdy má osoba (případně rodina) nedostatečné příjmy a nemůže si je z objektivních příčin zvýšit vlastním přičiněním (přesná definice pojmu je v § 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi).

V rámci tohoto systému jsou poskytovány tři druhy dávek, kterými jsou příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc.

Pro nárok na dávky se zjišťují celkové majetkové a finanční poměry žadatele, i společně posuzovaných osob, kterými mohou být rodiče a nezletilé nezaopatřené děti, manželé, partneři, zletilé děti, pokud spolu užívají společně byt, apod. Přesné vymezení je vždy pro každou dávku dáno zákonem.

Příspěvek na živobytí je určen na úhradu základních životních potřeb (jídlo, oblékání, doprava). Nárok vzniká tehdy, pokud po odečtení nákladů na bydlení (které se do životních potřeb nezahrnují), nedosáhne příjem žadatele/rodiny částky živobytí. Určení výše částky na živobytí je individuální, odvíjí se od částek životního a existenčního minima společně posuzovaných osob, od prokazatelné snahy zvýšit si příjem prací, případně prodejem majetku, zda vzniká nárok na dietní stravování apod. U dospělé osoby je nejnižší výše měsíční částky na živobytí ve výši existenčního minima, které je 2 200 Kč.⁷⁴

Doplatek na bydlení má pomoci s úhradou nákladů na bydlení a je poskytován osobě/rodině, která získala nárok na příspěvek na živobytí. Podmínkou nároku je být vlastník bytu, užívat byt na základně nájemní či podnájemní smlouvy, bydlet v prostoru, který splňuje standardy kvality bydlení, bydlet na ubytovně, v azylovém domě apod.

Pro výpočet dávky je nutné znát odůvodněné náklady na bydlení (např. nájemné, plyn, voda), případně snížené o příspěvek na bydlení, celkový příjem rodiny a výše vypláceného příspěvku na živobytí.

Mimořádná okamžitá pomoc slouží k zabezpečení občanů v případě stavu nouze, kdy je nutné poskytnout pomoc ihned. Dávka je poskytována v situacích daných zákonem a na základě správního uvážení. Lze jí například žádat v případě hrozící vážné újmy na zdraví z důvodu nedostatečných

---

⁷⁴Veřejný ochránce práv. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*. [online] © Kancelář veřejného ochránce práv, únor 2017 [cit. 19. 5. 2017]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/davky-pomoci-v-hmotne-nouzi/>

majetkových a sociálních poměrů do maximální výše 2 200 Kč, k úhradě nezbytných jednorázových výdajů (např. vyhotovení občanského průkazu), k pořízení nebo opravě základních předmětů dlouhodobé spotřeby (např. pračka, lednička) do maximální výše 34 100 Kč, při ohrožení sociálním vyloučením (např. propuštění z výkonu trestu) do výše 1 000 Kč, při vážné mimořádné události (např. povodeň) do maximální výše 51 150 Kč.⁷⁵

Od roku 2012 platí nově upravený systém poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, který se řídí zákonem č. 329/2011 Sb. a prováděcí vyhláškou č. 388/2011 Sb. Na jejich základě je poskytován průkaz osoby se zdravotním postižením, příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku.

Průkaz osoby se zdravotním postižením může být přiznán osobě starší 1 roku s tím, že základní podmínkou nároku je dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav. Je poskytován ve třech odstupňovaných variantách nazývaných TP, ZTP a ZTP/P, které se liší ve výhodách, které z vlastnictví průkazu plynou. O nároku a typu průkazu se rozhoduje na základě posudku o zdravotním stavu žadatele vypracovaného příslušnou lékařskou posudkovou komisí.

Příspěvek na mobilitu je určen osobě, které byl přiznán průkaz ZTP nebo ZTP/P, a která se opakovaně v rámci měsíce za úhradu někam dopravuje nebo je dopravována. Dávka je poskytována ve výši 400 Kč měsíčně.

Příspěvek na zvláštní pomůcku je poskytován osobě s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem, s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, nebo s těžkým sluchovým nebo zrakovým postižením. Splnění této podmínky posuzuje příslušná lékařská posudková komise. Účelem této zvláštní pomůcky je umožnit žadateli sebeobsluhu, realizaci pracovního uplatnění, vzdělávání, zajištění styku s okolím apod. Příspěvek je poskytován například na pořízení a úpravu motorového vozidla, na úpravu bytu, na schodolez, na schodišťové sedačky, na elektronické přístroje s hlasovým výstupem, na vodícího psa, na diktafon apod. Zákon přesně stanoví o jaký typ pomůcky lze žádat vzhledem ke zdravotnímu postižení a do jaké výše je možné na jakou pomůcku přispět. Pro přiznání příspěvku je zkoumán příjem žadatele.

---

⁷⁵Veřejný ochránce práv. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*. [online] © Kancelář veřejného ochránce práv, únor 2017 [cit. 19. 5. 2017]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/davky-pomoci-v-hmotne-nouzi/>

Posledním okruhem jsou sociální služby, jejichž poskytování je upraveno v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který definuje základní druhy služeb (sociální poradenství, sociální péče, sociální prevence) a jejich formy (pobytové, ambulantní a terénní). Zákon obsahuje přesný popis jednotlivých sociálních služeb, komu je služba určena, co nabízí, jak je realizována úhrada za služby, apod. Sociální služby v ČR lze poskytovat jen na základě oprávnění, které vzniká rozhodnutím správního orgánu o registraci.

Kromě sociálních služeb zákon také upravuje podmínky nároku na vyplácení příspěvku na péči. Jedná se o dávku, která má žadateli o službu pomoci ji obstarat a uhradit. Při určování její výše se zjišťuje jaká je míra závislosti žadatele na pomoci jiné fyzické osoby. K jejímu posouzení dochází na základě sociálního šetření a lékařského vyšetření.⁷⁶ Výše příspěvku na péči se liší podle věku žadatele (do 18 let a starší 18 let) a stupně závislosti, například u nejvyššího stupně závislosti (úplná závislost) je poskytován měsíčně ve výši 13 200 Kč.

3.2.8 Sociální pomoc SR

Základem pro vytvoření systému sociální pomoci na Slovensku se stal zákon č. 195/1998 Z. z., o sociální pomoci, který byl následně vlivem pokračující sociální reformy nahrazován jednotlivými samostatnými zákony.

Jako první byl přijat v roce 2003 zákon o pomoci v hmotné nouzi, který byl následně zrušen a nahrazen novým zákonem o pomoci v hmotné nouzi č. 417/2013 Z. z., následoval zákon č. 305/2005 Z. z., o sociálněprávní ochraně dětí a sociální kuratele, a v roce 2008 byly přijaty zákony č. 447/2008 Z. z., o peněžních příspěvcích na kompenzaci těžkého zdravotního postižení, a č. 448/2008 Z. z., o sociálních službách.⁷⁷ Tyto čtyři zákony postupně nahradily původní právní normu a staly se základním pilířem pro systém sociální pomoci na Slovensku.

Systém pomoci v hmotné nouzi se stejně jako v Česku odvíjí od částek životního minima, které jsou upraveny zákonem č. 601/2003 Z. z., pro

---

⁷⁶TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení, s. 215

⁷⁷GEJDOŠOVÁ, Zuzana. Sociálne zabezpečenie v systéme verejnej správy na Slovensku, s. 42

plnoletou osobu ve výši 198,09 eur (5 336 Kč), na další plnoletou osobu 138,19 eur (3 722 Kč), pro nezaopatřené dítě 90,42 eur (2 435 Kč).⁷⁸

Je realizován prostřednictvím vzájemně souvisejících dávek pomoci v hmotné nouzi, kterými jsou dávka v hmotné nouzi, ochranný příspěvek, aktivační příspěvek, příspěvek na nezaopatřené dítě a příspěvek na bydlení a samostatnými dávkami, kterými jsou osobní příspěvek a jednorázová dávka.

Pro nárok na jednotlivé dávky, jsou podobně jako v ČR, zjišťovány celkové majtkové a finanční poměry žadatele, případně společně posuzovaných osob.

Základní podmínkou je, že se žadatel a s ním společně posuzované osoby nacházejí v hmotné nouzi, která je chápána jako stav, kdy celkový příjem rodiny nedosahuje částky životního minima, a členové domácnosti si ho nedokážou nebo nemohou zvýšit prací, výkonem vlastnického práva nebo uplatněním nároků.⁷⁹

Dávka v hmotné nouzi je určena na zabezpečení základních životních podmínek, které jsou definovány jako jedno teplé jídlo denně, nezbytné oblékání a přístřešek.⁸⁰ Její výše je přesně stanovena zákonem podle počtu osob v domácnosti, např. pro jednotlivce 61,60 eur (1 659 Kč), pro dvojici s maximálně čtyřmi dětmi 160,40 eur (4 320 Kč), pro dvojici s více jak čtyřmi dětmi 216,10 eur (5 821 Kč).

Ochranný příspěvek je určen na zabezpečení osobních výdajů člena domácnosti, který nemá možnost zvýšit si příjem vlastní prací (např. osoba, která dosáhla věku potřebného na nárok na starobní důchod, osoba „plně“ invalidní, těhotná žena). Jeho výše záleží na kategorizaci osoby.

Aktivační příspěvek je určen na podporu získání, udržení, případně prohloubení vědomostí či zkušeností pro účely zlepšení pracovního uplatnění na trhu práce (např. uchazeč o zaměstnání, který dálkově studuje střední školu, vykonávající menší obecné služby, dobrovolnickou činnost apod.). Dávka je vyplácena ve výši 63,07 eur (1 699 Kč) měsíčně.

Příspěvek na nezaopatřené dítě je určen na výchovu dítěte, které řádně plní povinnou školní docházku. Je poskytován měsíčně ve výši 17,20 eur (463 Kč) na každé dítě.

Příspěvek na bydlení je určen na částečnou úhradu nákladů domácnosti spojených s bydlením. Výše je odstupňována podle počtu členů v domácnosti,

---

⁷⁸ § 2 zákona č. 601/2003 Z. z., o životnom minime

⁷⁹ § 2 odst. 1 zákona č. 417/2013 Z. z., o pomoci v hmotnej núdzi

⁸⁰ § 2 odst. 2 zákona č. 417/2013 Z. z., o pomoci v hmotnej núdzi

pro domácnost s jedním členem je 55,80 eur (1 503 Kč), pro domácnost s více členy 89,20 eur (2 403 Kč) měsíčně.

Na základě výše uvedených dávek se následně určí skutečná výše vyplácené dávky pomoci v hmotné nouzi, která se vypočítá jako rozdíl součtu všech získaných dávek a celkového příjmu rodiny.⁸¹

Osobní příspěvek je samostatná dávka, kterou je maximálně po dobu dvanácti měsíců podporována osoba, která je zaměstnána na minimálně poloviční pracovní úvazek, v předcházejících dvanácti měsících nepracovala a je členem domácnosti, kde byla nebo je poskytována pomoc v hmotné nouzi.

Jednorázová dávka je poslední z dávek v rámci systému pomoci v hmotné nouzi. Jedná se o specifickou dávku, kterou poskytuje obec na částečnou úhradu mimořádných výdajů (oděvy, obuv, lednička, sporák, pračka, mimořádné léčebné výdaje, školní potřeby apod.). Podmínkou nároku je, že členům domácnosti je již poskytována pomoc v hmotné nouzi.

Dalším druhem sociální pomoci na Slovensku je systém sociálněprávní ochrany dětí. Vzhledem k tomu, že v základním schématu sociální pomoci v Česku není uváděn, nebudu se s ním ani v rámci Slovenska blíže zabývat.

Jak již bylo uvedeno výše, sociální pomoc se také zabývá problematikou osob zdravotně postižených. Zákon č. 447/2008 Z. z. obsahuje podmínky nároku na poskytnutí finančních prostředků na kompenzaci těžkého zdravotního postižení a na vyhotovení průkazu pro osoby s těžkým zdravotním postižením, včetně parkovacího průkazu. Posouzením podmínek nároku na získání dávky/průkazu se zabývá posudkový lékař, sociální pracovník a případně další přízvaní odborníci.

Při řízení o přiznání příspěvku na kompenzaci se zjišťují majetkové a příjmové poměry žadatele, příp. rodiny. Dávky jsou vypláceny jednorázově nebo ve formě opakujících se příspěvků, přesná výše a podmínky jsou dány zákonem. V rámci SR jsou na podporu začlenění osob s těžkým zdravotním postižením poskytovány tyto peněžní příspěvky na kompenzaci: na osobní asistenci, na koupi, úpravu a opravu pomůcky, na koupi zdvihacího zařízení, na koupi auta, na úpravu garáže, bytu, rodinného domu, na přepravu, na kompenzaci zvýšených výdajů a příspěvek na péči.

---

⁸¹Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. *Pomoc v hmotnej núdzi*. [online] © 2017 [cit. 20. 5. 2017]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/hmotna-nudza/pomoc-v-hmotnej-nudzi.html?page_id=363675

Smysl přiznání průkazu osoby s těžkým zdravotním postižením je stejný jako v ČR, existují však pouze dvě varianty, ŤZP a ŤZP/S.

Parkovací průkaz je přiznán osobě s těžkým zdravotním postižením, která je odkázána na individuální přepravu osobním vozidlem. Jeho vlastníkovu plynou výhody související s parkováním auta.

Náhradní výživné je samostatnou dávkou systému. Někdy bývá uváděna jako součást státní sociální podpory⁸², jindy naopak sociální pomoci.⁸³ Protože se jedná o testovanou dávku, a ty v systému státní sociální podpory na Slovensku nejsou, zahrnula jsem ji do sociální pomoci.

Tato dávka je vyplácena na základě zákona č. 201/2008 Z. z., o náhradním výživném. Cílem je finanční podpora rodiny s nezaopatřeným dítětem, kde rodič dluží druhému rodiči výživné na dítě po dobu nejméně tří po sobě jdoucích měsících. Pro nárok na dávku se zjišťují finanční příjmy rodiny, které nesmí přesáhnout 2,2 násobku životního minima. Dávka je poskytována do výše výživného stanoveného soudem, maximálně do 1,2 násobku životního minima na nezaopatřené dítě.

Čtvrtou a poslední částí sociální pomoci jsou sociální služby, které jsou stejně jako v ČR zakotveny v jedné ucelené právní normě. Zákon upravuje práva a povinnosti poskytovatele i žadatele o službu. Sociální služby se dělí podle druhu na sociální služby krizové intervence, sociální služby na podporu rodin s dětmi, sociální služby na řešení nepříznivé sociální situace, sociální služby s použitím telekomunikačních technologií a podpůrné služby. Zákon stanovuje jejich formy (ambulantní, terénní, pobytová a jiná), jednotlivé typy služeb přesně definuje, určuje, komu jsou určeny a co poskytují.

Sociální služba na Slovensku může být poskytována jen na základě zápisu do registru, o kterém rozhoduje na základě žádosti vyšší územní celek.

3.2.9 Srovnání sociální pomoci

Sociální pomoc na Slovensku i v Česku řeší obdobné sociální události a je zaměřena na podobné cílové skupiny osob. V rámci obecného pohledu se oba

---

⁸²MACKOVÁ, Zuzana. Právo sociálneho zabezpečenia. Osobitná časť. Štátne sociálne dávky s príkladmi, s. 153

⁸³GEJDOŠOVÁ, Zuzana. Sociálne zabezpečenie v systéme verejnej správy na Slovensku, s. 113

systemy shodují, ale při bližším seznámení, hlavně u hmotné nouze, jsou patrné výrazné odchylky.

Oba systémy pomoci v hmotné nouzi jsou postaveny na částkách životního minima, ale liší se ve stanovení jejich výše. V ČR je životní minimum pro jednu osobu 3 410 Kč a na Slovensku 5 336 Kč.

V rámci systému jsou vypláceny jiné dávky s jinými podmínkami nároku. Celková koncepce systému je odlišná. U nás je velmi složitá, a pro občana často nepochopitelná. Výplata jedné dávky závisí na druhé, správní orgán má velkou pravomoc ovlivnit výši dávky, důraz je kladen hlavně na zvýšení příjmu vlastní prací.

Na Slovensku je systém přehlednější a srozumitelnější. Je sice vypláceno více dávek, ale každá z nich je přesně specifikována a její výše dána.

Zaujala mne motivační stránka dávek, která je patrná například u příspěvku na nezaopatřené dítě. V Česku, pokud dítě nechodí do školy, je dávka odejmuta⁸⁴, na Slovensku naopak, pokud dítě dochází pravidelně do školy, jsou dávky navýšeny. U nás represe, na Slovensku odměna. Podobně pozitivně motivačně je nastaven i aktivační příspěvek a osobní příspěvek.

Jednorázová dávka ve SR je určitou alternativou mimořádné okamžité pomoci v ČR, ale je zde podstatný rozdíl ve financování. V Česku ji hradí stát, na Slovensku obec. Domnívám se, že slovenský systém je adresnější a dochází k menšímu zneužívání dávek.

Rozcházíme se také v oblasti podpory nákladů na bydlení. Na Slovensku existuje v systému dávek hmotné nouze příspěvek na bydlení, ale v podmínkách nároku se velmi podobá našemu doplatku na bydlení. V Česku se pod názvem příspěvek na bydlení nachází dávka státní sociální podpory, jejíž ekvivalent však na Slovensku není. Tato skutečnost mne velmi překvapila, protože právě tato dávka často pomáhá seniorům k udržení si svého bytu a zabránění jejich vystěhování.

Pro podrobnější porovnání systémů dávek pro tělesně postižené by bylo potřeba mít detailnější data. Ale v rámci základní struktury lze zjistit, že v obou státech nadále existují průkazy mimořádných výhod a jsou poskytovány příspěvky na pořízení kompenzačních pomůcek.

Rozcházíme se v zakotvení některých dávek. Na Slovensku je příspěvek na péči, a jeho trochu jiná varianta příspěvek na osobní asistenci, součástí

---

⁸⁴§ 3 odst. 1 e) zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

kompensačních dávek, u nás je vše řešeno jednou dávkou nazývanou příspěvek na péči, která je součástí zákona o sociálních službách.

Porovnání jednotlivých sociálních služeb opět vzhledem k rozsahu tématu není možné. Ale v základních parametrech dochází ke shodě. Oba státy mají sociální služby v jedné ucelené právní normě, která určuje povinnost mít sociální službu registrovanou, přesně definuje podmínky služeb a vymezuje stejné formy poskytování.

3.3 Institucionální uspořádání sociálního zabezpečení

3.3.1 Institucionální uspořádání v ČR

Institucionální neboli organizační uspořádání sociálního zabezpečení znamená, „které instituce ve společnosti zajišťují provádění toho kterého odvětví sociálního zabezpečení včetně hospodaření s jeho prostředky“.⁸⁵

V rámci České republiky je oblast sociálního zabezpečení zajišťována výkonem státní správy neboli státními orgány a v přenesené působnosti orgány územní samosprávy obcemi a kraji.

Vrcholným orgánem státní správy je Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), mezi jehož hlavní funkce patří vytvářet koncepci, kontrolovat a řídit. Jeho podřízenými orgány státní správy jsou Česká správa sociálního zabezpečení a Úřad práce.⁸⁶

Oblast sociálního pojištění zajišťují orgány státní správy, kterými jsou Ministerstvo práce a sociálních věcí, Česká správa sociálního zabezpečení, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany a Ministerstvo spravedlnosti.

Z těchto institucí má největší podíl na realizaci systému sociálního pojištění Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ), která k. j. rozhoduje a zajišťuje výplatu dávek důchodového a nemocenského pojištění. Je tvořena ústřední ČSSZ, okresními správami sociálního zabezpečení, Pražskou správou sociálního zabezpečení a jejími územními pracovišti a Městkou správou sociálního zabezpečení Brno.⁸⁷

K výkonu agendy týkající se zaměstnanosti (např. výplata podpory v nezaměstnanosti) je pověřený Úřad práce ČR. Je členěn na generální ředitelství a krajské pobočky, jejichž součástí jsou jednotlivá kontaktní pracoviště.⁸⁸

Oblast dávek státní sociální podpory a pěstounské péče je v kompetenci Úřadu práce České republiky, který celý systém spravuje, rozhoduje a řídí.

Sociální pomoc, konkrétně systém pomoci v hmotné nouzi, dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči, také institucionálně zajišťuje

---

⁸⁵TRÖSTER, Petr a kolektiv. Právo sociálního zabezpečení, s. 258

⁸⁶ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení I, s. 13-14

⁸⁷ČSSZ. *Profil ČSSZ*. [online] ©2017 [cit. 23. 5. 2017].

Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>

⁸⁸Úřad práce ČR. *Organizační struktura Úřadu práce ČR*. [online] ©2017 [cit. 23. 5. 2017].

Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/gr/orgstr>

Úřad práce ČR. Posuzováním zdravotního stavu pro výplatu některých dávek je pověřená příslušná okresní správa sociálního zabezpečení.

Státní správu v rámci sociálních služeb spravují MPSV, krajské a obecní úřady v přenesené působnosti, okresní správy sociálního zabezpečení a krajské pobočky úřadu práce, obce a kraje.

Poskytovateli sociálních služeb mohou být územně samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby, státní příspěvkové organizace apod.

3.3.2 Institucionální uspořádání ve SR

Na Slovensku od roku 2004 platí zákon č. 453/2003 Z. z., na jehož základě jsou ustanoveny orgány státní správy v oblasti sociálních věcí a rodiny a služeb zaměstnanosti. Těmito institucemi jsou Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR, které výkon státní správy řídí, dále to je Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny (ÚPSVR) a jednotlivé úřady práce sociálních věcí a rodiny.

ÚPSVR v rámci své činnosti řídí, kontroluje, koordinuje a metodicky usměrňuje úřady práce, sociálních věcí a rodiny. Vykonává státní správu v oblasti sociálních věcí (státních sociálních dávek, v oblasti sociální pomoci, poradensko-psychologických služeb a sociálně-právní ochrany dětí a sociální kurately) a v oblasti služeb zaměstnanosti (evidence nezaměstnaných, evidence volných míst, zprostředkování vhodného zaměstnání apod.).⁸⁹

Oblast sociálního pojištění spravuje na základě zákona č. 461/2003 Z. z. Sociální pojišťovna. Jejími organizačními složkami je Ústředí Sociální pojišťovny a pobočky Sociální pojišťovny. V rámci své činnosti rozhoduje a zajišťuje výplatu dávek nemocenského pojištění, důchodového pojištění, úrazového pojištění, garančního pojištění a pojištění v nezaměstnanosti.⁹⁰

---

⁸⁹Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny. *Pôsobnosť Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny*. [online] ©2017 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/ustredie-psvr.html?page_id=211

⁹⁰Sociálna poisťovna. *Základná charakteristika*. [online] ©2017 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/charakteristika-a-cinnost/383s>

3.3.3 Srovnání institucionálního uspořádání

Oblast sociálního pojištění spravuje, jak v Česku, tak na Slovensku, jedna instituce. Rozdíl je pouze u podpory v nezaměstnanosti, kterou na Slovensku vyplácí Sociální pojišťovna, u nás Úřad práce. Tento slovenský systém, domnívám se, není koncepčně vhodný. Podpora v nezaměstnanosti úzce souvisí s problematikou služeb zaměstnanosti, a přesto, každou tuto agendu spravuje na Slovensku jiná instituce.

Dávky státní sociální podpory a dávky sociální pomoci u obou států organizačně řídí pouze jedna instituce, v Česku nazývaná Úřad práce a na Slovensku Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny.

Rozcházíme se u sociálně-právní ochrany dětí. Na Slovensku je tato oblast spravována Ústředím práce, sociálních věcí a rodiny, v Česku obecními úřady obcí s rozšířenou působností a krajskými úřady. O nutnosti transformace a převedení sociálně-právní ochrany dětí pod Úřad práce se u nás již několik let pouze hovoří, ale konečné rozhodnutí dosud nebylo učiněno. Uspořádání na Slovensku chápu jako pokrokovější a umožňující zachovávat větší nezávislost a nestrannost.

Závěr

Práce byla vypracována s cílem porovnat systémy sociálního zabezpečení ČR a SR. Chtěla jsem zjistit, jak je systém realizován, jaké faktory ho ovlivňují, jaké dávky a za jakých podmínek jsou vypláceny, jak je systém institucionálně zajištěn, kterými skutečnostmi by se naše země mohla inspirovat.

Domnívám se, že cíle, které jsem si stanovila, se mi postupně podařilo uskutečnit. Shledala jsem, že systém sociálního zabezpečení v rámci obou států je velmi složitý, a jeho podrobné srovnání by v rámci rozsahu této práce nebylo možné. Zaměřila jsme se proto na základní aspekty jednotlivých částí.

V rámci porovnání demografických faktorů jsem zjistila, že se obě země nadále vyvíjejí velmi podobně, ale naše hodnoty a postoje se již v některých oblastech rozcházejí. Nejvíce patrný je rozdílný přístup obou států k rodinám s dětmi, které jsou na Slovensku finančně výrazně více podporovány.

Protože již několik let pracuji jako sociální pracovnice, systém sociálního zabezpečení v naší zemi je mi znám. Informace, které se týkaly Slovenska, však byly pro mne nové a někdy neočekávané.

Překvapila mne potřebná minimální délka pojištění pro nárok na starobní důchod, která je na Slovensku opravdu nízká, ale vzhledem ke stárnutí obyvatelstva, se domnívám, neudržitelná. Ztotožňuji se s postojem k dávkám státní sociální podpory, které jsou netestované, a podpora státu tedy směřuje ke všem rodinám s dětmi. Zaujal mne systém vyplácení hmotné nouze, je přehlednější, více motivující. Jeho některými částmi bych doporučila se inspirovat.

Jak jsem uvedla v úvodu, podnět k napsání této práce vzešel z mé práce sociální pracovnice, kdy klienti ze Slovenska se mnou polemizují o našem sociálním systému. A já jsem nyní ráda, že jsem si toto téma vybrala, protože jsem nově získané informaci již v rámci své poradenské činnosti mohla využít.

Seznam literatury

Monografie

- ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2012. ISBN 978-80-247-3724-9
- DUKOVÁ, Ivana, DUKA, Ivan, KOHOUTOVÁ, Ivanka. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-3880-2
- GEJDOŠOVÁ, Zuzana. *Sociálne zabezpečenie v systéme verejnej správy na Slovensku*. 1. vyd. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo KU, 2012. ISBN 978-80-8084-894-1
- KAHOUN, Vilém a kolektiv. *Sociální zabezpečení, vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2009. ISBN 978-80-7387-346-2
- KREBS, Vojtěch a kolektiv. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4
- MACKOVÁ, Zuzana. *Právo sociálneho zabezpečenia. Osobitná časť. Štátne sociálne dávky s príkladmi*. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2015. ISBN 978-80-8173-016-0
- MACKOVÁ, Zuzana. *Právo sociálneho zabezpečenia. Všeobecná časť*. 1. vyd. Šamorín: Heuréka, 2009. ISBN 978-80-89122-53-0
- NEČADOVÁ, Věra. *Sociální politika. Systém sociálního zabezpečení*. 1. vyd. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2015. ISBN 978-80-88064-08-4
- POTŮČEK, Martin, RADIČOVÁ, Iveta. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. ISBN: 80-7184-622-8
- POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-01-X
- RÁKOSNÍK, Jakub, TOMEŠ, Igor a kol. *Sociální stát v Československu. Právně–institucionální vývoj v letech 1918-1992*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-30-8
- RIEVAJOVÁ, Eva a kolektiv. *Sociálne zabezpečenie*. 1. vyd. Bratislava: SPRINT, 2006. ISBN 80-89085-62-8

- TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3
- TRÖSTER, Petr a kolektiv. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-473-5
- VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-127-4

Elektronické zdroje

- Český statistický úřad. Demografická příručka-2015. [online] ©2016 [cit. 25. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2015>
- Český statistický úřad. Krajská správa ČSÚ v hl. m. Praze. Metodika - sociální zabezpečení. [online], poslední aktualizace 30. 6. 2015 ©2017 [cit. 9. 5. 2017]. Dostupné z: https://vykazy.cz/csu/xa/metodika_socialni_zabezpeceni
- Český statistický úřad. Obecná míra nezaměstnanosti v ČR a krajích. [online] ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obecna_mira_nezamestnanosti_v_cr_a_krajich
- Český statistický úřad. Obyvatel přibylo, počet svateb rostl. [online] ©2017 [cit. 25. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatel-pribylo-pocet-svateb-rostl>
- Český statistický úřad. Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2016. [online] ©2017 [cit. 24. 4. 2017]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obecna_mira_nezamestnanosti_v_cr_a_krajich
- ČSSZ. Profil ČSSZ. [online] ©2017 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>
- Interaktívny rozpočtový portál. Rozpočet verejnej správy. [online] Ministerstvo financií Slovenskej republiky. ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.rozpocet.sk/app/homepage/rozpocetVCislach/rozpocetVerejnejSpravy/2016/>

- Ministerstvo financí. Státní rozpočet 2016 v kostce. [online] ©2016 [cit. 21. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2016-25872>
- MPSV. EU2009.cz. Systém sociálního zabezpečení v České republice. [online] ©2017 [cit. 28. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7175/ssz_cr_cz.pdf
- MPSV. Státní sociální podpora. [online] ©2017 [cit. 12. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>
- MPSV. Příjmy a životní úroveň. Prognóza vybraných makroekonomických ukazatelů. [online] ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/869>
- MPSV. Náhradní rodinná péče. Brožura Dávky pěstounské péče 2013. [online] ©2017 [cit. 12. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14504>
- Nadační fond J&T. Virtuální knihovna NRP. Náhradní rodinná péče vykonávaná příbuznými dítěte. [online] ©2017 [cit. 16. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/cz/publikace/126/>
- Národná banka Slovenska. Prognóza vývoja ekonomiky SR v roku 2017 z pohľadu NBS. [online] ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/vyhľadavanie-na-strankach-nbs>
- Rada pre rozpočtovú zodpovednosť. Rozpočet verejnej správy na roky 2016-1018. [online] Kancelária Rady pre rozpočtovú zodpovednosť. ©2012-2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.rozpocetvarada.sk/images/RVS_16-18all.pdf
- Sociálna poisťovňa. Dávka v nezamestnanosti [online] ©2017 [cit. 3. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/davka-v-nezamestnanosti/1361s>
- Sociálna poisťovňa. Invalidný dôchodok [online] ©2017 [cit. 30. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/starobny-dochodok/1286s>
- Sociálna poisťovňa. Starobný dôchodok. [online] ©2017 [cit. 30. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/starobny-dochodok/1286s>

- Sociálna poisťovňa. Základná charakteristika. [online] ©2017 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/charakteristika-a-cinnost/383s>
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. Stav obyvateľstva v SR k 31. decembru 2016. [online], posledná aktualizácia 24. 3. 2017 ©2017 [cit. 26. 4. 2017]. Dostupné z: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail/3d5960
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. Štatistická infraštruktúra. [online] ©2017 [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.statistics.sk/pls/elisw/metainfo.explorer>
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. Vývoj obyvateľstva v Slovenskej republike a krajoch v roku 2013. [online] ©2014 [cit. 25. 4. 2017]. Dostupné z: https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/6fad4776-6fff-4d13-948e-b8e5310fa055/Vyvoj_obyvatelstva_v_Slovenskej_republike_a_krajoch_v_roku_2013.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=6fad4776-6fff-4d13-948e-b8e5310fa055
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Pomoc v hmotnej núdzi. [online] © 2017 [cit. 20. 5. 2017]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/socialne-veci-a-rodina/hmotna-nudza/pomoc-v-hmotnej-nudzi.html?page_id=363675
- Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny. Pôsobnosť Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny. [online] ©2017 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/ustredie-psvr.html?page_id=211
- Úřad práce ČR. Organizační struktura Úřadu práce ČR. [online] ©2017 [cit. 23. 5. 2017]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/gr/orgstr>
- Úřad práce. Ochrana zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele. [online] poslední aktualizace 18. 1. 2017 ©2017 [cit. 3. 5. 2017]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/insolvence/ins_prava
- Veřejný ochránce práv. Dávky pomoci v hmotné nouzi. [online] © Kancelář veřejného ochránce práv, únor 2017 [cit. 19. 5. 2017]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/davky-pomoci-v-hmotne-nouzi/>

- Zákony pro lidi.cz. Zákon č. 101/1964 Sb. [online] Zákony pro lidi ©2010 - 2017[cit. 19. 4. 2017]. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1964-101/zneni-0#cast5>
- Zákony pro lidi.cz. Zákon č. 55/1956 Sb. [online] Zákony pro lidi ©2010 - 2017[cit. 19. 4. 2017]. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-55/zneni-0>
- Zákony pro lidi.cz. Zákon č. 99/1948 Sb. [online] Zákony pro lidi ©2010 - 2017[cit. 18. 4. 2017]. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-99/zneni-0>
- Wikipédia. Minimálna mzda. [online], poslední aktualizace 30. 9. září 2016 [cit. 23. 4. 2017]. Dostupné z:
https://sk.wikipedia.org/wiki/Minim%C3%A1lna_mzda

Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1: Vývoj nezaměstnanosti v ČR 2010 – 2015	18
Graf č. 2: Vývoj nezaměstnanosti ve Slovenské republice 2008-2016.....	19
Graf č. 3: Vývoj věkové struktury obyvatelstva na Slovensku.....	21
Tabulka č. 1: Struktura státních sociálních dávek ve SR.....	37